

Statenvoorstel nr. PS/2004/4

Het Presidium stelt voor Statenvoorstel nr. PS/2004/4 te behandelen in:

- de Statencommissie Ruimte en groen op: 4 februari 2004 om 09.30 uur
- de vergadering van Provinciale Staten op: 17 maart 2004

Jaargang	Datum	Ons kenmerk	Inlichtingen bij
2004-2	16 december 2003	RWB/2003/3810	de heer B. Veldboom, telefoon 038 425 16 72

Aan Provinciale Staten

Onderwerp

Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel.

Bijlagen

- I. Ontwerpbesluit nr. PS/2004/4 (bijgevoegd)
- II. Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel (is verzonden naar Statenleden; overigens te raadplegen via www.prv-overijssel.nl/sis onder het bovengenoemde PS-kenmerk en ligt ter inzage in de bibliotheek)
- III. Reactienota Windenergie Noordoost-Overijssel (te raadplegen via www.prv-overijssel.nl/sis onder het bovengenoemde PS-kenmerk en ligt ter inzage in de bibliotheek)
- IV. Folder Windenergie in Noordoost-Overijssel (te raadplegen via www.prv-overijssel.nl/sis onder het bovengenoemde PS-kenmerk en ligt ter inzage in de bibliotheek)

(Niet bijgevoegde bijlagen zijn voor Statenleden op te vragen via e-mail 'statenstukken@prv-overijssel.nl')

1 Samenvatting

In het Streekplan Overijssel 2000+ is 'interimbeleid' voor windenergie opgesteld. Daarbij is vermeld dat op basis van nader onderzoek het provinciaal beleid voor het plaatsen van windturbines via een partiële streekplanherziening concreter zal worden geformuleerd.

Een provinciebreed onderzoek heeft uitgewezen dat Noordoost-Overijssel de meest geschikte regio is voor grootschalige opstellingen van windturbines. In een vervolgonderzoek is in deze regio gezocht naar kansrijke gebieden. Een stuurgroep, bestaand uit bestuurders van de gemeenten in Noordoost-Overijssel en de provincie (voorzitter), heeft een beleidsvisie opgesteld voor de plaatsing van windturbines in Noordoost-Overijssel (gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg). Hiermee wordt een belangrijke stap gezet in het realiseren van het Overijsselse aandeel (ten minste 30 MW) van de rijkstaakstelling waaraan de provincie zich heeft gecommitteerd.

In de beleidsvisie zijn vijf gebieden aangewezen die kansrijk zijn voor het realiseren van grootschalige opstellingen van windturbines. Daarnaast kunnen op bedrijventerreinen kleinschalige opstellingen of solitaire turbines worden geplaatst. In samenwerking met de gemeenten is een duidelijk toetsingskader ontwikkeld voor het beoordelen van plannen voor het oprichten van windturbines.

Provinciale Staten wordt gevraagd in te stemmen met de beleidsvisie voor de regio Noordoost-Overijssel.

2 Inleiding en probleemstelling

2.1 Aanleiding en doel

De provincie Overijssel wil het opwekken van windenergie stimuleren. In het Milieubeleidsplan is als doelstelling opgenomen dat in 2010 5% en in 2020 10% als duurzame energie wordt opgewekt. In het Streekplan Overijssel 2000+ heeft de provincie daartoe interimbeleid geformuleerd. In een

partiële streekplanherziening windenergie zal de provincie concreter gaan aangeven waar in de toekomst windturbines gebouwd kunnen worden.

Met de ondertekening van de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW) heeft Overijssel zich verplicht ten minste 30 Megawatt (MW) aan windvermogen te realiseren. Deze overeenkomst is gesloten tussen het Rijk, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO); gezamenlijk willen zij 1.500 MW op land realiseren in 2010.

Tweesporenbeleid

Om uitvoering te geven aan het windenergiebeleid is in 2001 een provinciebreed onderzoek gestart. Vanuit landschappelijk oogpunt liggen volgens dit onderzoek vooral in Noordoost-Overijssel mogelijkheden voor grootschalige opstellingen van windturbines.

Dit heeft geleid tot een *tweesporenbeleid*, namelijk het ontwikkelen van een beleidsvisie voor Noordoost-Overijssel en vervolgens een partiële streekplanherziening uitvoeren voor het windenergiebeleid in de gehele provincie.

De provincie heeft vervolgens samen met de gemeenten in Noordoost-Overijssel (Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg) een stuurgroep gevormd voor een gezamenlijke ontwikkeling van een beleidsvisie voor windenergie in Noordoost-Overijssel (onder voorzitterschap van de provincie). De stuurgroep heeft een onderzoeksbureau gevraagd aan te geven welke gebieden geschikt zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines. Belangenorganisaties en andere deskundigen zijn bij het onderzoek betrokken.

Gebieden die bijzonder waardevol zijn of belangrijke belemmeringen kennen, zijn in dit onderzoek op voorhand uitgesloten voor windenergie. Dit zijn onder meer Wetlands en Vogelrichtlijn- en Habitatgebieden, de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, zones III en IV uit het streekplan, laagvliegroutes van Defensie en woongebied in steden en dorpen. Vervolgens zijn de overgebleven gebieden beoordeeld op basis van de criteria: landschappelijke karakteristiek, cultuurhistorie, vogelgebied, natuurwaarden, windaanbod, kwetsbare bestemmingen, leefbaarheid en opstellingsmogelijkheden.

Het onderzoek heeft geleid tot twee meest kansrijke gebieden (Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld) en drie kansrijke gebieden (Staphorst-Zuid, Tolhuislanden en Nieuwleusen-West). De resultaten zijn in mei gepresenteerd op twee informatieavonden en het onderzoeksrapport heeft ter inzage gelegen. Hierop zijn 60 schriftelijke reacties ontvangen, die zijn beantwoord in een reactienota (bijlage III).

Reactienota

Burgers en organisaties hebben gereageerd op het onderzoek. De reacties 'uit het veld' zijn zeer uiteenlopend van aard. In een reactienota zijn de verschillende opvattingen weergegeven en beantwoord.

Uit de reacties volgt geen eenduidige lijn. Het belang van opwekking van duurzame energie met windturbines wordt onderschreven, maar ook vindt men de ontwikkeling van duurzame energie en bescherming van landschappelijke waarden belangrijk. Uit een aantal reacties blijkt dat er meer ruimte geboden zou moeten worden voor initiatieven. Maar voor anderen komen woon- en leefbaarheidsaspecten in gevaar. Het NIMBY-aspect (not-in-my-backyard) is hier ook aan de orde.

Beleidsvisie

De stuurgroep heeft de Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel opgesteld (bijlage II).

Zij heeft de vijf gemeenten en de provincie gevraagd hiermee in te stemmen. In de beleidsvisie zijn de vijf genoemde gebieden aangewezen waar grootschalige opstellingen van windturbines kunnen worden gerealiseerd. Grootschalige opstellingen worden gedefinieerd als: "clusters of lijnen van zes of meer windturbines" danwel "opstellingen van 10 MW of meer".

Ook enkele opstellingen die elk afzonderlijk niet grootschalig zijn, maar wel in één gebied of aangrenzende gebieden, op korte afstand van elkaar en in onderlinge samenhang worden ontwikkeld, worden beschouwd als grootschalige opstelling.

De stuurgroep heeft gekozen voor grootschalige opstellingen omdat dit een overzichtelijk en herkenbaar beeld geeft, kleinschalige opstellingen daarentegen leiden tot verrommeling van het landschap. Verwacht wordt dat met grootschalige opstellingen in deze gebieden een groot deel van de doelstelling van ten minste 30 MW (15-20 windturbines) kan worden gehaald.

Op grotere bedrijventerreinen kunnen wel kleinschalige opstellingen of solitaire turbines worden geplaatst. In overleg met de gemeenten is in deze beleidsvisie een duidelijk toetsingskader opgenomen voor het beoordelen van plannen voor het oprichten van windturbines.

Het toetsingskader omvat voorschriften die gericht zijn op de bescherming van flora en fauna, infrastructuur en milieuaspecten. Daarnaast zijn richtlijnen gegeven die moeten leiden tot een goede landschappelijke inpassing en een goede onderlinge positionering van de windturbines.

De vijf gemeenten en de provincie zullen na het vaststellen van de beleidsvisie het overleg over de ontwikkeling van windenergie in Noordoost-Overijssel voortzetten. De taak van dit overleg is:

1. bevorderen van de coördinatie tussen de gemeenten bij de uitvoering van de beleidsvisie, en
2. bevorderen van de realisering van de BLOW-taakstelling.

Procedure

In 2004 willen wij de partiële herziening van het streekplan starten. Tot de vaststelling daarvan geldt de beleidsvisie als toetsingskader voor de beoordeling van initiatieven in Noordoost-Overijssel. Gemeenten kunnen in deze periode aanvragen voor plaatsing van windturbines in behandeling nemen. De eventuele artikel 19 WRO-procedure of herziening van het bestemmingsplan worden vervolgens voorgelegd aan de provincie. Via een afwijkingsprocedure van het streekplan (zoals aangegeven in het interimbeleid in het huidige streekplan) kan de provincie hieraan medewerking verlenen. De drie windturbines die onlangs in Staphorst zijn gebouwd hebben deze procedure gevolgd.

2.2 Probleemstelling

De provincie Overijssel wil het opwekken van windenergie stimuleren en heeft zich gecommitteerd aan een taakstelling van ten minste 30 MW in 2010. Onderzoek heeft uitgewezen dat Noordoost-Overijssel de meest geschikte regio is voor grootschalige opstellingen van windturbines. De provincie heeft in samenwerking met de vijf gemeenten in Noordoost-Overijssel een stuurgroep ingesteld met als doel het opstellen van een gezamenlijke beleidsvisie. De stuurgroep vraagt de provincie in te stemmen met de Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel. Hiermee worden twee meest kansrijke gebieden (Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld) en drie kansrijke gebieden (Staphorst-Zuid, Tolhuislanden en Nieuwleusen-West) aangewezen voor het plaatsen van grootschalige opstellingen van windturbines.

3 Overwogen oplossingsrichtingen en alternatieven

3.1 Grootschalige opstellingen

De stuurgroep heeft in de beleidsvisie gekozen voor grootschalige opstellingen in het buitengebied. Grootschalig wordt omschreven als 'cluster of lijn van zes of meer windturbines' danwel 'opstelling van 10 MW of meer'. Ook enkele opstellingen die elk afzonderlijk niet grootschalig zijn, maar wel in één gebied of aangrenzende gebieden, op korte afstand van elkaar en in onderlinge samenhang worden ontwikkeld, worden beschouwd als een grootschalige opstelling. Een beperkt aantal grootschalige opstellingen in het buitengebied is aantrekkelijker dan veel solitaire of kleinschalige opstellingen van windturbines. Grootschalige opstellingen leveren een overzichtelijk en herkenbaar beeld op, terwijl kleinschalige opstellingen tot verrommeling van het landschap leiden.

De keuze voor grootschalige opstellingen in het buitengebied heeft ertoe geleid dat er in Noordoost-Overijssel vijf gebieden overgebleven zijn van de 38 niet op voorhand uitgesloten gebieden. Deze vijf worden kansrijk geacht voor de plaatsing van grootschalige opstellingen. Alle overige gebieden worden uitgesloten, zowel voor grootschalige als voor kleinschalige opstellingen. Op bedrijventerreinen kunnen wel kleinschalige opstellingen of solitaire turbines geplaatst worden.

Wij stellen u voor in te stemmen met de keuze voor grootschalige opstellingen in het buitengebied van Noordoost-Overijssel.

3.2 Kansrijke gebieden

De beleidsvisie van de stuurgroep omvat de aanwijzing van gebieden die geschikt zijn voor het plaatsen van grootschalige opstellingen van windturbines. De stuurgroep wijst 5 gebieden aan, namelijk de twee meest kansrijke gebieden (Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld) en de drie kansrijke gebieden (Staphorst-Zuid, Tolhuislanden en Nieuwleusen-West).

Dedemsvaart-Zuid ligt in het oostelijk deel van de regio Noordoost-Overijssel.

De overige vier gebieden liggen bij elkaar in het westelijk deel van de regio Noordoost-Overijssel. Bij deze vier gebieden zijn de volgende overwegingen van belang:

- Dalfserveld is een 'meest kansrijk' gebied. Het is echter ook een *ganzen- en/of wintergasten-gebied*;

- Staphorst-Zuid, Tolhuislanden en Nieuwleusen-West zijn 'kansrijke gebieden', maar deze zijn deels ook aangewezen als weidevogel- en ganzen- en/of wintergastengebied;
- het interimbeleid sluit weidevogel- en ganzengebieden in principe uit. Binnen deze gebieden kunnen alleen turbines opgericht worden langs infrastructuur die al veel verstoring voor de vogels geeft;
- in het onderzoek dat de basis is voor de beleidsvisie zijn de vogelgebieden als geheel bekeken;
- hierin is het criterium 'vogelgebied' gehanteerd. Gezien het belang had dit criterium een hoge waardering.

Dit leidt tot twee vragen:

- hoe om te gaan met de weidevogel- en ganzengebieden, en
- welke kansrijke gebieden aanwijzen voor het plaatsen van windturbines.

A. Weidevogel- en ganzengebieden

De stuurgroep stelt voor in weidevogel- en ganzengebieden het plaatsen van windturbines op voorhand niet te beperken tot alleen 'langs infrastructuur die al veel verstoring geeft' (zoals aangegeven is in het interimbeleid). Een aanvullend vogelonderzoek ter plaatse moet vervolgens uitwijzen wat de invloed van windturbines op de vogels is. Vervolgens wordt bepaald of medewerking kan worden verleend aan een concreet initiatief.

Wij stellen u voor in weidevogel- en ganzengebieden windturbines toe te staan langs infrastructuur die al veel verstoring geeft. Wanneer er belangrijke overwegingen zijn om hiervan af te wijken, kunnen ook elders in het gebied windturbines worden toegestaan. De gemeenten zullen – indien nodig – initiatiefnemers vragen een aanvullend vogelonderzoek uit te voeren.

Medewerking wordt verleend via een afwijkingsprocedure van het streekplan, zoals dat is vastgelegd in het interimbeleid in het streekplan.

B. Keuze voor vijf kansrijke gebieden

De stuurgroep kiest voor het aanwijzen van de vijf kansrijke gebieden. Het onderzoeksbureau echter, dat het voorwerk voor de beleidsvisie heeft verricht, pleit ervoor niet alle vijf kansrijke gebieden te benutten. In het onderzoek is gekeken hoe grootschalige opstellingen op een ruimtelijk verantwoorde manier met elkaar kunnen worden gecombineerd. Het doel hiervan is een eenduidig en helder regionaal beeld te creëren.

Om voldoende ruimtelijke kwaliteit te waarborgen geeft het onderzoeksbureau aan dat in het gebied Dedemsvaart-Zuid in ieder geval mogelijkheden geboden kunnen worden voor grootschalige opstellingen. In combinatie hiermee passen opstellingen in het westen van de regio. Hier liggen de overige vier aan elkaar grenzende gebieden.

Dit leidt tot de vraag op welke wijze het beste recht kan worden gedaan aan het streven opwekking van duurzame energie te combineren met ruimtelijke kwaliteitswinst.

De volgende overwegingen zijn hierbij van belang:

- in het eerste globale provinciebrede onderzoek lag sterk de nadruk op het belang van het landschap. Vanuit dit uitgangspunt bezien bleek Noordoost-Overijssel het meest geschikt voor grootschalige opstellingen;
- in het onderzoek hebben vier van de negen criteria betrekking op natuur, landschaps- en vogelwaarden. Het grote belang van deze waarden is ook uitgedrukt in de hogere wegingsfactor van deze criteria;
- de mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie in de vorm van windenergie worden kleiner als er te veel gebieden worden uitgesloten voor plaatsing van windturbines;
- in het algemeen geldt dat de opstellingen in aan elkaar grenzende gebieden goed op elkaar moeten worden afgestemd;
- in het gebied Staphorst-Zuid zijn onlangs reeds enkele windturbines geplaatst. Volgens de beleidsvisie moeten bestaande en nieuwe opstellingen goed op elkaar aansluiten;
- in de overweging moet eveneens worden betrokken in principe ruimte te willen bieden voor het plaatsen van windturbines in alle vijf participerende gemeenten. De huidige overlegstructuur van de gemeenten in Noordoost-Overijssel met de provincie wordt voortgezet;
- om de vogelwaarden te waarborgen zal – indien nodig – eerst een onderzoek ter plaatse gedaan moeten worden naar de invloed van turbines op daar voorkomende vogelsoorten. Vervolgens vindt afweging van belangen plaats;
- het toetsingskader biedt een aantal randvoorwaarden om een goede ruimtelijke kwaliteit te waarborgen, ook in de vier gebieden in het westen van de regio.

Dit leidt tot twee keuzemogelijkheden:

1. in eerste instantie alleen de locaties Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld/Nieuwleusen-West aanwijzen voor plaatsing van windturbines. Als om duidelijke redenen het realiseren van grootschalige opstellingen in deze gebieden niet lukt, kunnen de locaties Tolhuislanden en Staphorst-Zuid alsnog in beeld komen.

Meer specifieke overwegingen hierbij zijn:

- de locaties Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld/Nieuwleusen-West bieden volgens het onderzoek voldoende mogelijkheden om de taakstelling van ten minste 30 MW te realiseren;
- opstellingen in het westelijke deel van Dalfserveld laten zich moeilijk combineren met opstellingen in Tolhuislanden en Staphorst-Zuid vanwege de beperkte onderlinge afstand. Dit levert een onrustiger en rommeliger beeld op;
- optimaler ruimtelijk resultaat dat wil zeggen creëren van eenduidig, helder regionaal beeld wat landschappelijke identiteit en diversiteit versterkt;

2. instemmen met de keuze van de stuurgroep, namelijk de vijf kansrijke gebieden aanwijzen. De stuurgroep wijst de vijf gebieden aan waar de beste kansen liggen voor windenergie. Dit zijn de twee meest kansrijke gebieden (Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld) en de drie kansrijke gebieden (Staphorst-Zuid, Tolhuislanden en Nieuwleusen-West).

Meer specifieke overwegingen hierbij zijn:

- om over voldoende flexibiliteit te kunnen beschikken en meer ruimte te bieden voor een ontwikkelingen vinden wij het niet gewenst op voorhand enkele kansrijke gebieden uit te sluiten;
- ruimere mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie in de vorm van windenergie;
- meer kansen voor agrariërs voor windenergie als neventak bij hun bedrijf.

Wij stellen u voor in te stemmen met de keuze van de stuurgroep voor de vijf gebieden, namelijk de genoemde twee meest kansrijke gebieden en de drie kansrijke gebieden.

4 Voorstel

Wij stellen u voor:

- in te stemmen met de hoofdlijnen van de Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel, met inachtneming van de nuancering die is aangebracht ten aanzien van de weidevogel- en ganzengebieden;
- tot de vaststelling van de partiële streekplanherziening plannen voor windparken via een afwijkingsprocedure te beoordelen;
- kennis te nemen van de Reactienota Windenergie Noordoost-Overijssel.

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter, G.J. Jansen

secretaris, H.A. Timmerman

Bijlage I

Ontwerpbesluit nr. PS/2004/4

Provinciale Staten van Overijssel,

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten d.d. 16 december 2003, kenmerk RWB/2003/3810;

besluiten:

1. in te stemmen met de hoofdlijnen van de Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel, met inachtneming van de nuancering die is aangebracht ten aanzien van de weidevogel- en ganzengebieden;
2. tot de vaststelling van de partiële streekplanherziening plannen voor windparken via een afwijkingsprocedure te beoordelen;
3. kennis te nemen van de Reactienota Windenergie Noordoost-Overijssel.

Zwolle,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

griffier,

Inhoudsopgave

1. Inleiding en leeswijzer	3
2. Status beleidsvisie	3
3. Ontwikkeling beleidsvisie	3
4. Opstellingsvormen en kansrijke gebieden	4
5. Toetsingskader opstellingen	5
6. Vervolg	8
Kaarten	11
Bijlagen	15

Bijlage 1 Samenstelling Stuurgroep
Bijlage 2 Toelichting op de gebruikte termen

- Bijlage 3 Streekplantekst windenergie
- Bijlage 4 Tekst Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen
- Bijlage 5 Tekst onderzoeksrapport over uitsluiting gebieden

1. Inleiding en leeswijzer

Een provinciaal locatieonderzoek (2001) heeft uitgewezen dat vooral in Noordoost-Overijssel kansen liggen voor grootschalige opstellingen van windturbines.

Naar aanleiding hiervan besloot de provincie om in overleg te treden met de gemeenten in Noordoost-Overijssel: Dalfsen, Hardenberg, Ommen, Staphorst en Zwolle. Het beleid voor windenergie bleek in de verschillende gemeenten uiteen te lopen van "geen beleid" tot "geformuleerde ambitie". Bovendien bleek bij de gemeenten ook behoefte te bestaan aan afstemming. Een stuurgroep Windenergie Noordoost-Overijssel werd geformeerd bestaande uit bestuurders van de vijf gemeenten en de provincie (zie bijlage 1). Het doel was om gezamenlijk een beleidsvisie windenergie te ontwikkelen. Er werd opdracht gegeven voor een onderzoek windenergie in Noordoost-Overijssel. De resultaten hiervan, het onderzoeksrapport 'Windenergie in Noordoost Overijssel' (het onderzoeksrapport), vormen de basis voor de beleidsvisie. Voor deze visie is verder gebruik gemaakt van het streekplan Overijssel 2000+ en de reactienota op het onderzoeksrapport. Hiernaar wordt verwezen en belangrijke tekstgedeelten zijn opgenomen als bijlagen.

Leeswijzer

In de hoofdstukken 2 en 3 van de beleidsvisie worden de status en de ontwikkeling van de beleidsvisie toegelicht. De hoofdstukken 4 en 5 vormen de kern van de beleidsvisie, hier worden de opstellingsvormen, de kansrijke gebieden en het toetsingskader voor de gemeenten beschreven. De beleidsvisie sluit in hoofdstuk 6 af met een korte beschrijving van de uitvoering, het vervolg en de evaluatie.

In bijlage 2 wordt een toelichting gegeven op de gebruikte termen.

2. Status beleidsvisie

In de beleidsvisie geven de provincie en de gemeenten aan welke gebieden in Noordoost-Overijssel mogelijkheden bieden voor het plaatsen van windturbines. Ook worden voorschriften, richtlijnen en aandachtspunten gegeven voor de plaatsing. De beleidsvisie is opgesteld namens de stuurgroep en is aangeboden aan de provincie en de vijf gemeenten met het verzoek in te stemmen met de inhoud van de beleidsvisie.

Na vaststelling van de beleidsvisie door de afzonderlijke besturen, zal de provincie de partiële herziening van het streekplan starten. De gemeenten zullen naar aanleiding van de vastgestelde beleidsvisie een windenergiebeleid voor hun eigen grondgebied vaststellen en dit in hun bestemmingsplannen vastleggen. In de tussenliggende periode geldt de beleidsvisie als toetsingskader voor de beoordeling van initiatieven in Noordoost-Overijssel.

Belanghebbenden hebben gelegenheid gehad te reageren op het onderzoeksrapport. Bij het vaststellen van de streekplanherziening en de bestemmingsplannen is er opnieuw gelegenheid voor inspraak volgens de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) (zie ook hoofdstuk 6).

3. Ontwikkeling beleidsvisie

De provincie wil het opwekken van duurzame energie stimuleren, het opwekken van windenergie maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. In het streekplan is interimbeleid geformuleerd en een onderzoek naar de mogelijkheden voor windenergie aangekondigd (bijlage 3). Met de ondertekening van de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW) heeft de provincie zich verplicht, om in 2010 tenminste 30 Megawatt (MW) aan windvermogen te realiseren. Deze overeenkomst is gesloten met het Rijk, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de overige provincies. De provincie zal in een partiële streekplanherziening concreter gaan aangeven waar in de toekomst windturbines gebouwd kunnen worden. Daarom is in 2001 een provinciebreed onderzoek gestart naar de mogelijkheden. Volgens dit onderzoek liggen vooral in Noordoost-Overijssel mogelijkheden voor grootschalige opstellingen van windturbines.

Bij de gemeenten in Noordoost-Overijssel bleek behoefte te bestaan aan afstemming over windenergieontwikkelingen. De gemeenten en de provincie hebben vervolgens een stuurgroep gevormd voor een gezamenlijke ontwikkeling van de Beleidsvisie windenergie in Noordoost-Overijssel.

De provincie en de vijf gemeenten hebben een onderzoeksbureau opdracht gegeven een vervolgonderzoek uit te voeren om te bepalen wat in Noordoost-Overijssel

de meest geschikte gebieden zijn voor grootschalige en eventueel kleinschalige opstellingen van windturbines. Belangenorganisaties en andere deskundigen zijn bij het onderzoek betrokken. Hieronder wordt in het kort de werkwijze van het onderzoek geschetst.

Eerst is gekeken welke gebieden zodanig waardevol zijn of belemmeringen kennen dat ze op voorhand uitgesloten zouden moeten worden voor windenergie. Dit is aan de orde voor Wetlands en/of EU-Vogelrichtlijn- en Habitatgebieden, de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS), zones III en IV uit het streekplan 2000+, laagvliegroutes van Defensie, stedelijk woongebied en kwetsbare bestemmingen zoals genoemd in het streekplan (zie ook bijlage 5 en kaart 2 Beleidskansenkaart).

Alle overgebleven gebieden die niet op voorhand zijn uitgesloten zijn vervolgens beoordeeld op hun geschiktheid voor grootschalige opstellingen van windturbines. Hierbij speelden de volgende criteria een rol:

- landschappelijke karakteristiek
- cultuurhistorische waarden
- vogelgebieden
- natuurwaarden
- windaanbod
- afstand tot het elektriciteitsnet
- kwetsbare bestemmingen
- leefbaarheid (milieuaspecten)
- opstellingsmogelijkheden en aantal te plaatsen MW.

Deze beoordeling leverde 5 kansrijke gebieden (zie paragraaf 4) op voor grootschalige opstellingen van windturbines. De overige gebieden in Noordoost-Overijssel kennen te veel beperkingen of er komen belangrijke natuur en/of andere waarden voor, zodat daar geen kansen zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines.

In mei 2003 is het rapport Windenergie in Noordoost-Overijssel met de resultaten van het onderzoek, gepresenteerd. Het rapport heeft in de periode van 1 mei tot en met 13 juni 2003 ter inzage gelegen. Daarnaast waren er twee informatieavonden belegd.

De stuurgroep heeft 60 schriftelijke reacties op het onderzoeksrapport ontvangen. De reacties zijn beantwoord in een reactienota.

Het interim-beleid, de resultaten van het onderzoek en de reactienota vormen gezamenlijk de belangrijkste bouwstenen voor deze beleidsvisie.

4. Opstellingsvormen en kansrijke gebieden

4.1 Opstellingsvormen

De beleidsvisie maakt onderscheid tussen verschillende opstellingsvormen voor windturbines. Grootschalige opstellingen zijn lijnen of clusters van zes of meer windturbines óf opstellingen van 10 MW of meer. Ook enkele opstellingen die elk afzonderlijk niet grootschalig zijn, maar wel in één gebied of aangrenzende gebieden, op korte afstand van elkaar en in onderlinge samenhang worden ontwikkeld, worden beschouwd als grootschalige opstelling. Kleinschalige opstellingen zijn lijnen of clusters van drie tot vijf windturbines. Eén vrijstaande turbine of twee turbines op korte afstand van elkaar worden solitaire turbines genoemd.

De beleidsvisie is een visie op de meest gewenste windturbineopstellingen in Noordoost-Overijssel. Gemeenten en provincie kiezen voor een beperkt aantal locaties voor grootschalige opstellingen.

Door plaatsing van enkele grootschalige opstellingen wordt een helder en eenduidig regionaal beeld neergezet. Verder wordt verwacht dat met grootschalige opstellingen een groot deel van de doelstelling van tenminste 30 MW kan worden gehaald. Plaatsing van kleinschalige opstellingen kan afbreuk doen aan dat stevige regionale beeld. Kleinschalige opstellingen geven bovendien een verrommeling van het beeld, wanneer ze in het zicht van grootschalige opstellingen staan.

Daarom worden kleinschalige opstellingen in Noordoost-Overijssel geweerd. Een uitzondering geldt voor kleinschalige opstellingen als deze gekoppeld zijn aan bedrijventerreinen groter dan 5 ha. Op deze bedrijventerreinen zijn solitaire turbines ook toegestaan.

In de 'Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen' (bijlage 4) is nader beschreven waar opstellingen van windturbines aan moeten voldoen.

4.2 Kansrijke gebieden voor grootschalige opstellingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek en de reacties daarop, concluderen de gemeenten en de provincie dat vijf gebieden kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen van windenergie.

Met deze keuze volgen de gemeenten en de provincie de resultaten van de gebiedsbeoordeling uit het onderzoek. Het onderzoek leverde een rangorde in meer of minder kansrijke gebieden.

Er zijn twee gebieden gekwalificeerd als het meest kansrijk en drie als kansrijk voor grootschalige opstellingen.

De twee meest kansrijke gebieden zijn groen weergegeven op kaart 1 Kansen voor windenergie:

- Dedemsvaart-Zuid: het open agrarisch gebied rond de Elfde Wijk, de Driehoek en de Verlengde Zestiende Wijk;
- Dalfserveld: het gebied ten noordwesten van Dalfsen, ten noorden van de N340, tot aan de spoorlijn Zwolle – Meppel.

De drie gebieden die kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen zijn geel weergegeven op kaart 1.

- de twee gebieden ten oosten van de A28: Tolhuislanden, ten noorden van bedrijventerrein Hessenpoort en het gebied Staphorst-zuid;
- Nieuwleusen-West: het gebied ten noorden van Ruitenveen.

4.3 Gebiedsgrenzen

De aanduiding van de gebieden op de kaart is globaal. In principe moeten grootschalige opstellingen binnen de meest kansrijke en kansrijke gebieden worden gesitueerd. De globaliteit van de aanduiding van de gebieden kan evenwel met zich meebrengen dat in een concreet geval de plaatsing van een turbine buiten de begrenzing de beste realiseringmogelijkheden biedt voor een cluster of lijnopstelling.

Uiteraard moet bij een eventuele overschrijding van een gebiedsgrens van een niet kansrijk gebied, ook een goede landschappelijke inpassing etc. gewaarborgd zijn.

In de onderstaande hoofdstukken wordt 'gebieden' de hierboven genoemde meest kansrijke en kansrijke gebieden bedoeld.

5. Toetsingskader opstellingen

In deze beleidsvisie zijn vijf gebieden aangegeven waar mogelijkheden zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines.

De beleidsvisie spreekt zich niet uit over de exacte situering van de windturbines binnen de grenzen van deze gebieden. Initiatieven die liggen in de gebieden zijn aangegeven, zullen op basis van een nadere verkenning van de lokale situatie worden beoordeeld.

Onderstaand wordt een uitgebreid toetsingskader gegeven met duidelijke voorschriften en richtlijnen ten behoeve van de gemeenten en de provincie voor het beoordelen van aanvragen. Het is een hulpmiddel om te zoeken naar de meest ideale (c.q. de meest geschikte) opstellingen. Enerzijds zijn dit wettelijke voorschriften en algemene richtlijnen voor flora en fauna, infrastructuur en milieuaspecten. Anderzijds zijn dit o.a. ruimtelijke richtlijnen die iets zeggen over onder meer de opstellingswijze van windturbines.

5.1 Voorschriften flora en fauna

Vanuit Europese en landelijke wetgeving (Flora- en Faunawet en Vogel- en Habitatrichtlijn) moet er onderzoek gedaan worden naar de aanwezigheid van beschermde planten en diersoorten en naar het effect van de windturbines op deze soorten. In voorkomende gevallen zal een ontheffing bij LNV moeten worden aangevraagd. Het zwaarwegende maatschappelijke belang van de maatregel moet aangetoond worden en men moet aangeven of alternatieven onderzocht en mogelijk zijn. Ook zal aangegeven moeten worden hoe eventuele negatieve gevolgen teniet gedaan dan wel gecompenseerd worden.

Indien relevant dient een onderzoek naar de significante effecten op nabij gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden te worden uitgevoerd.

5.2 Voorschriften infrastructuur

De rijksoverheid stelt eisen aan de plaatsing van windturbines bij infrastructuur. Eisen voor (vaar)wegen zijn geformuleerd in de Beleidsregel voor het plaatsen van windturbines op, in of over rijkswaterstaatswerken. Het Handboek Risicozonering Windturbines kan nadere informatie geven over de overige aspecten die in deze paragraaf genoemd zijn.

Rijkswegen

1. Langs rijkswegen wordt plaatsing van windturbines toegestaan bij een afstand van tenminste 30 meter uit de rand van de verharding of bij een rotordiameter groter dan 60 meter, tenminste de halve diameter.
2. Binnen 30 meter uit de rand van de verharding en op parkeerplaatsen en tankstations gelegen langs auto(snel)wegen met een directe aansluiting op de auto(snel)weg, die primair bestemd zijn voor een kort oponthoud van de weggebruiker, wordt plaatsing van windturbines slechts toegestaan indien uit een aanvullend onderzoek blijkt dat er geen onaanvaardbaar verhoogd veiligheidsrisico bestaat.
3. In afwijking van het bepaalde in lid 1 wordt nabij een knooppunt/aansluiting of op locaties waarbij de rotorbladen zich boven de verharding bevinden plaatsing van windturbines slechts toegestaan indien uit aanvullend onderzoek blijkt dat er geen onaanvaardbaar verhoogd risico is voor de verkeersveiligheid.

Rijksvaarwegen

1. Langs kanalen, rivieren en havens wordt plaatsing van windturbines toegestaan bij een afstand van tenminste 50 meter uit de rand van de vaarweg.
2. Binnen 50 meter uit de rand van de vaarweg wordt plaatsing slechts toegestaan indien uit aanvullend onderzoek blijkt dat er geen hinder voor wal- en scheepsradar optreedt. De minimale afstand tot de rand van de vaarweg is altijd tenminste de helft van de rotordiameter.
3. Plaatsing mag geen visuele hinder opleveren voor het scheepvaartverkeer en bedienend personeel van kunstwerken. Het zicht op vaarwegmarkeringstekens mag niet door plaatsing van windturbines worden afgeschermd.

Overige wegen en vaarwegen

Voor alle wegen en vaarwegen die geen eigendom zijn van Rijkswaterstaat maar bijvoorbeeld van de provincie of de gemeente, zijn geen algemene externe veiligheidsnormen van toepassing.

Spoorwegen

Nagenoeg alle spoorwegen in Nederland vallen onder de verantwoordelijkheid van Railinfrabeheer (RIB). Ten aanzien van de minimaal vereiste afstand van de windturbine tot het spoor heeft RIB het volgende vastgesteld: Minimale afstand = 7,85 meter + halve rotordiameter.

RIB moet een vergunning verstrekken voor plaatsing van windturbines wanneer een (deel van een) rotorblad binnen het beheersgebied draait. Het beheersgebied van RIB strekt zich uit tot 7,85 meter uit het hart van het naastliggend spoor.

Ook wanneer windturbines in de nabijheid van een spoorweg worden gebouwd, maar buiten het beheersgebied van RIB is toestemming van of overleg met RIB wel noodzakelijk. RIB beschouwt een afstand tot ongeveer 100 meter als "in de nabijheid".

Onbeschermde Straalpaden (Mobiele Telefontie)

Voor dit type straalpaden geldt geen beperkingen voor het plaatsen van windturbines.

Beschermde Straalpaden (Vaste Telefontie, Radio en TV)

De afstand tussen de hartlijn van een windturbinetoren en de hartlijn van een beschermd straalpad dient groter te zijn dan de rotorstraal, met een minimum van 35 meter. Dat betekent dat de tip van een rotorblad niet door het hart van een straalpad mag gaan. Binnen een straal van 1 km van een zend-/ontvangstinstallatie, dient de afstand van de tip van de rotor tot aan de hartlijn van het straalpad 35 meter te zijn: hartlijn windturbinetoren tot hartlijn zend-/ontvangstmast is daar dus de rotorstraal + 35 meter. In die gevallen waar twee of meer turbines van één (gepland) windpark met een deel van de rotorbladen binnen de 35 meter lijnen komen, dient goedkeuring te worden verkregen van KPN Telecom Netwerkdiensten. Zij beoordelen dan of plaatsing alsnog is toegestaan.

5.3 Voorschriften milieuaspecten

De Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), het 'Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer' bevat regels voor de plaatsing van windturbines. Voor windparken tot 15 MW, waarbij de afstand van de dichtstbijzijnde windturbine tot een woning of andere geluidsgevoelige bestemming tenminste viermaal de ashoogte is, geldt geen vergunningplicht in het kader van de Wet Milieubeheer, mits voldaan wordt aan

een reeks standaard voorschriften. Daarmee wordt het relatief eenvoudig om inrichtingsplannen voor windparken te maken die (bij voorbaat) voldoen aan de milieueisen.

Windparken dienen conform het 'Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer' o.a. te voldoen aan de volgende eisen:

Veiligheid

Windturbines moeten voldoen aan veiligheidseisen zoals opgenomen in de daarvoor geldende norm (NVN 11400).

Geluid

Een akoestisch onderzoek is niet verplicht indien de afstand van de dichtstbijzijnde windturbine tot een geluidsgevoelige bestemming meer bedraagt dan 300 meter, bij een rotordiameter vanaf 50 meter. De gemeente kan echter gedurende de meldingsperiode bepalen dat een geluidsonderzoek wél moet worden uitgevoerd. Dit verdient aanbeveling. Het geluidsniveau aan de gevel van en in woningen blijft beneden de in de AMvB gegeven en van de periode van de dag afhankelijke normen; bij bepaling van het immissieniveau aan de gevel van een woning of een geluidsgevoelige bestemming, wordt gelijktijdig de windsnelheid gemeten; bij de beoordeling van het geluidsniveau is een windsnelheidsafhankelijke correctie op de norm van toepassing.

Slagschaduw

Een windturbine moet over een automatische stilstandvoorziening beschikken als de afstand tussen windturbine(s) en de gevoelige bestemmingen minder dan 12 maal de rotordiameter bedraagt en er gemiddeld meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw kan optreden.

Lichtschittering

Lichtschittering moet zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt door toepassing van lichtabsorberende materialen of coatings.

5.4 Richtlijnen landschappelijke inpassing

Een goede landschappelijke inpassing is uitgangspunt voor alle opstellingen, zowel in het buitengebied als bij bedrijventerreinen etc. Naast bovenstaande voorschriften waaraan windturbineopstellingen moeten voldoen, is er een aantal richtlijnen geformuleerd die richtinggevend zijn voor de beoordeling van de inpassing en beeldkwaliteit van concrete initiatieven. Het doel van deze richtlijnen is de meest gewenste windturbineopstellingen in Noordoost-Overijssel na te streven.

Specifieke richtlijnen voor Noordoost-Overijssel

- Afstemming van verschillende initiatieven binnen een gebied of aangrenzende gebieden.
- Geen combinatie van een cluster én een lijn binnen een gebied of twee aangrenzende gebieden (serie lijnen versus cluster of lijnen noord-zuid versus lijnen oost-west) tenzij de afstand 4 km of meer is.
- De lijnen binnen een gebied of twee aangrenzende gebieden hebben alle dezelfde oriëntatie.
- Clusters binnen een gebied of twee aangrenzende gebieden hebben alle dezelfde oriëntatie.
- Afzonderlijke opstellingen binnen een gebied of twee aangrenzende gebieden worden op elkaar afgestemd. Hierbij wordt in principe een onderlinge afstand tussen de afzonderlijke opstellingen van minimaal ca. 1,5 kilometer aangehouden.
- De afstand tot een hoogspanningleiding is minimaal 250 meter, bij voorkeur meer. Met de hoogspanningslijn vanaf Zwolle richting Staphorst hoeft geen rekening gehouden te worden. Deze wordt voor 2010 afgebroken.
- Als nieuwe opstellingen worden gesitueerd direct aansluitend bij bestaande turbines moet gezorgd worden voor een goede afstemming hiermee.

Algemene richtlijnen

- *Gelijke tussenafstand*
Vanuit ruimtelijk oogpunt moet gestreefd worden naar het plaatsen van turbines met toepassing van gelijke tussenafstanden. Bij een lijnopstelling betekent dat: gelijke afstanden tussen turbines op één lijn. Bij een cluster betekent dat: een geometrische opzet. Hierdoor heeft een opstelling vanuit de omgeving een rustige en logische aanblik.
- *Ontbreken hiaten*

Het ontbreken van hiaten in een lijn of een cluster is van groot belang als het gaat om rust in het beeld. Mocht door bijvoorbeeld de aanwezigheid van bebouwing één turbine wegvallen in een lijn of een cluster, dan heeft dat een negatief effect op de kwaliteit van de opstelling.

Strakke lijnvoering

Windturbines in een opstelling dienen op één strakke lijn te worden geplaatst. Deze lijn kan een gebogen verloop hebben als het landschap daartoe aanleiding geeft.

- *Aansluiten op structuren in het landschap*

Samenhang met het landschappelijk of infrastructureel element dat wordt begeleid. Dus zoveel mogelijk koppelen aan (niet bebouwde) wegen of kavelgrenzen en waterlopen.

- *Driewiekers*

In het algemeen wordt het draaien van een turbine met drie wieken als rustiger ervaren dan het draaien van een turbine met twee wieken. Daarom worden tweewiekers uitgesloten.

- *Eenheid van type*

Windturbines binnen één opstelling en van opstellingen die in elkaars verlengde liggen of deel uitmaken van een 'set' dienen een zo groot mogelijke eenheid te bezitten. De turbines in één opstelling dienen daarom alle dezelfde ashoogte, rotordiameter, draairichting en tiphoogte van de rotorbladen te hebben. Daarom moet voor één type van masten en turbines worden gekozen.

- *Kleurstelling*

Met behulp van een kleurstelling kan de karakteristiek van een opstelling worden versterkt. De kleurstelling kan verwijzen naar de omgeving en specifiek zijn aangepast aan de opstelling en de landschappelijke context.

5.5 Aandachtspunten

Initiatieven moeten in ieder geval voldoen aan de in deze beleidsvisie genoemde voorschriften en richtlijnen voor flora en fauna, infrastructuur, milieuaspecten en landschappelijke inpassing.

De voorschriften voor milieuaspecten zijn omschreven in het 'Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer', onderdeel van de Wet Milieubeheer. Het onderzoeksrapport gaat uit van turbines met een ashoogte van 80 meter. Dit was bij de start van het onderzoek een te verwachten maat voor in Overijssel te plaatsen windturbines. Turbines met een ashoogte van 100 meter of meer zijn technisch echter ook al mogelijk. Als een initiatiefnemer in een gebied turbines wil gaan plaatsen die hoger zijn dan 80meter heeft dat consequenties voor o.a. de afstand tot woningen in verband met bijvoorbeeld geluidhinder. Deze afstand moet vier maal de ashoogte bedragen.

Gemeenten kunnen indien relevant initiatiefnemers vragen om nader onderzoek te doen naar ondermeer één of meer van de hieronder genoemde aandachtspunten.

- Onderzoek naar de vogelsoorten die in het gebied voorkomen, naar de invloed van turbines op de betreffende soorten en naar de rol die een gebied speelt voor vogels (broed-, foerageergebied en/of vogeltrekroute). Via dergelijk onderzoek kunnen de te verwachten effecten van een windpark op de in het gebied voorkomende vogels nader bepaald worden.
- Akoestisch onderzoek.
- Nader onderzoek naar de aanwezigheid van straalpaden, ondergrondse leidingen, bodemgesteldheid en andere factoren die de oprichting van windturbines kunnen beperken.
- Wanneer verwacht wordt dat de plaatsing van windturbines grote nadelige gevolgen heeft voor het milieu, dient een Milieu-effectrapportage (MER) opgesteld te worden. Er is een MER-beoordelingsplicht voor opstellingen van 10 MW of meer en van 10 turbines of meer. Gemeenten kunnen initiatiefnemers vragen een MER-beoordeling uit te (laten) voeren. Deze beoordeling kan al dan niet leiden tot de noodzaak een Milieu-effectrapportage op te stellen.

6. Vervolg

6.1 Procedure

Nadat deze beleidsvisie is vastgesteld door de afzonderlijke besturen, zal de provincie de partiële herziening van het streekplan starten. De gemeenten zullen een windenergiebeleid voor hun eigen grondgebied vaststellen en dit in hun gemeentelijke bestemmingsplannen vastleggen. Dit kan door een algemene herziening van het bestemmingsplan buitengebied of door een partiële herziening naar aanleiding van een concreet initiatief.

In de tussenliggende periode geldt de beleidsvisie als toetsingskader voor de beoordeling van initiatieven in Noordoost-Overijssel. Gemeenten kunnen in deze periode aanvragen voor plaatsing van windturbines in behandeling nemen. De eventuele art.19 WRO-procedure of herziening van het bestemmingsplan wordt

vervolgens voorgelegd aan de provincie. Via een afwijkingsprocedure van het interimbeleid van het streekplan kan de provincie hieraan medewerking verlenen.

6.2 Overleg

De vijf gemeenten en de provincie zullen na het vaststellen van de beleidsvisie het overleg over de ontwikkeling van windenergie in Noordoost-Overijssel voortzetten. Dit overleg zal zich dan met name richten op de afstemming en de coördinatie tussen de gemeenten.

Ook zal het realiseren van de taakstelling in de BLOW worden bewaakt.

6.3 Afspraken in de BLOW

In de BLOW is afgesproken dat de provincies finale planologische besluitvorming op gemeentelijk niveau vóór 31 december 2005 bevorderen.

Als deze gemeentelijke besluitvorming geen toereikend kader oplevert voor de realisatie van de afgesproken taakstelling, dan zal de provincie vóór medio 2006 inzicht moeten geven in de wijze waarop zij zelf tijdig – dat wil zeggen met het oog op realisatie vóór 31 december 2010 – in finale planologische besluitvorming zal voorzien.

Volgens de BLOW wordt van de provincie verwacht dat zij zo nodig gebruik maakt van het op dat moment beschikbare doorzettingsinstrumentarium van de Wet op de Ruimtelijke Ordening om realisatie van de taakstelling vóór 31 december 2010 mogelijk te maken.

Bijlage 1

Samenstelling Stuurgroep

Provincie Overijssel	Gedeputeerde T.W. Rietkerk (voorzitter)
Gemeente Zwolle	Wethouder G.J.M. van Dooremolen
Gemeente Staphorst	Wethouder H. Kruidhof
Gemeente Dalfsen	Wethouder J. Ophoff
Gemeente Ommen	Wethouder L. Vos
Gemeente Hardenberg	Wethouder A. Pouwels
Provincie Overijssel	B. Veldboom (secretaris)

Bijlage 2

Toelichting op de gebruikte termen:

- initiatiefnemers personen of instanties die plannen ontwikkelen voor het oprichten van windturbines
- belanghebbenden initiatiefnemers en omwonenden
- gemeenten de gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg
- provincie de Provincie Overijssel
- stuurgroep vijf wethouders van de gemeenten en een gedeputeerde van de provincie (vz.)
- adviesbureau adviesbureau Royal Haskoning
- projectgroep ambtelijke begeleidingsgroep (vertegenwoordigers van gemeenten, provincie en regio IJssel-Vecht)
- onderzoek onderzoek van het adviesbureau in opdracht van de Stuurgroep naar de mogelijkheden voor grootschalige opstellingen in Noordoost-Overijssel
- onderzoeksrapport het rapport dat Haskoning heeft opgesteld n.a.v. het onderzoek; dit rapport dient als basis voor de beleidsvisie
- reactienota nota waarin de reacties op het onderzoeksrapport zijn beantwoord
- beleidsvisie de gemeenschappelijke beleidsvisie van de vijf gemeenten en de provincie voor grootschalige opstellingen in de Provincie Overijssel
- grootschalige opstelling cluster of lijn van 6 of meer windturbines óf 10 MW of meer; ook enkele opstellingen die elk afzonderlijk niet grootschalig zijn, maar wel in één gebied of twee aangrenzende gebieden, op korte afstand van elkaar en in onderlinge samenhang worden ontwikkeld, worden beschouwd als een grootschalige opstelling
- kleinschalige opstelling cluster of lijn van 3-5 windturbines
- solitaire opstelling 1 of 2 windturbines
- windpark 3 of meer windturbines die gegroepeerd bij elkaar staan. Dit kan in de vorm van een lijn. Als de turbines niet in één lijn staan opgesteld is er sprake van een cluster.
- cluster groep van 3 of meer windturbines, die niet in één lijn, bij elkaar staan.
- bedrijventerrein terrein waar meerdere bedrijven gevestigd zijn
- interim-beleid provinciaal beleid voor windenergie, zoals beschreven in huidige streekplan
- streekplan het streekplan 2000+ van de Provincie Overijssel (vastgesteld dec. 2000)
- handreiking 'Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen', een leidraad voor de gemeenten voor het opstellen van ruimtelijke plannen

Bijlage 3

WINDENERGIE

Uit: Streekplan Overijssel 2000+

Het benutten van windenergie levert een bijdrage aan een meer duurzame energievoorziening. De provincie wil dan ook uitbreiding van deze energiebron bevorderen. Voor het benutten van windenergie worden windturbines opgericht. Dit kan in de vorm van solitaire turbines of groepsgewijs in de vorm van parken of lijnopstellingen.

De opbrengst van een cluster windturbines is een veelvoud van een solitaire windturbine. De ruimtelijke gevolgen van een cluster zijn minder groot dan van eenzelfde aantal verspreid opgestelde solitaire windturbines. Vanuit ruimtelijk oogpunt is er dan ook een voorkeur voor een clusteropstelling.

Solitaire turbines kunnen alleen bij bedrijventerreinen worden opgericht. De voordelen voor de energiehuishouding dienen afgewogen te worden tegen andere belangen als landschapsschoon en hinder.

In 2001 zal een onderzoek naar de mogelijkheden voor windenergie in onze provincie verricht worden. De uitkomsten van dat onderzoek zullen via een partiële herziening in het streekplan worden opgenomen. Alsdan kunnen duidelijke voorwaarden voor de plaatsing worden aangegeven en kunnen ook de gebieden welke zich lenen voor het plaatsen van windturbines in beeld komen. Om tot het moment dat de afzonderlijke streekplanherziening van kracht wordt in beleid voor windturbines te kunnen voorzien worden hier enkele randvoorwaarden geformuleerd waaraan gemeentelijke plannen voor het oprichten van een cluster windturbines in deze interimperiode getoetst kunnen worden. Aan dergelijke verzoeken kan via een afwijkingsprocedure medewerking worden verleend. Een zorgvuldige gemeentelijke afweging van alle in het geding zijnde belangen is noodzakelijk.

Windmolenparken en andere vormen van geclusterde windturbines hebben dermate grote ruimtelijke gevolgen dat in streekplankader een afweging noodzakelijk is. Totdat de partiële streekplanherziening voor windturbines van kracht is geworden kan medewerking via een afwijkingsprocedure worden verleend.

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- in principe zijn de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, zones III en IV en belangrijke weidevogel- en ganzengebieden uitgesloten van het oprichten van windturbines
- binnen deze weidevogel- en ganzengebieden kunnen alleen turbines opgericht worden langs infrastructuur als spoorwegen en gebiedsontsluitingswegen die al veel verstoring voor de vogels geven
- verder is het belangrijk dat de turbines goed ingepast zijn in het landschap en ruimtelijk een relatie hebben met de gebouwde omgeving of met andere in-frastructuur als wegen en spoorwegen.

Bijlage 4

Uit: Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen

4.5.5 Windenergie (interimbeleid)

---

1. Solitaire windturbines (één of twee) kunnen alleen op of bij een bedrijventerrein met een omvang van minimaal 5 hectare worden opgericht, mits een goede ruimtelijke inpassing is gewaarborgd. Dat mag leiden tot meerdere turbines op één bedrijventerrein. De aanvaardbaarheid van windturbines is afhankelijk van de landschappelijke inpasbaarheid, hinder, veiligheid en milieuoverwegingen.
  2. Voor het oprichten van windturbineparken en andere vormen van geclusterde windturbines moet een afwijkingsprocedure van het streekplan worden gevolgd. Clusters zijn parken of lijnopstellingen van 3 of meer turbines, waarvan de onderlinge afstand niet meer is dan ongeveer 6 keer de ashoogte. Vestiging binnen de PEHS en de streekplanzones III en IV is niet toegestaan. Realisering binnen de belangrijke weidevogel- en ganzengebieden (zoals opgenomen op de natuurinformatiekaart van het streekplan, pagina 79) kan alleen plaatsvinden langs infrastructuur als spoorwegen, stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen die al veel verstoring voor de vogels geven. De turbines worden binnen het verstoringsgebied van de infrastructuur geplaatst. De mate van verstoring zal van geval tot geval onderzocht en beoordeeld moeten worden.
  3. In alle gevallen is het van belang dat turbines goed in het landschap worden ingepast, een ruimtelijke relatie hebben met de bebouwde omgeving of met andere infrastructuur als wegen en spoorwegen, geen onaanvaardbare hinder voor het woon- en leefmilieu veroorzaken en geen gevaar vormen voor de luchtveiligheid. In verband met dit laatste aspect is (vooraf) overleg met het Ministerie van Defensie noodzakelijk. In laagvliegroutes is plaatsing niet toegestaan, behalve bij Almelo-Wierden waar een minimale vlieghoogte van 300 meter geldt.
-

Het streekplan spreekt een voorkeur uit voor clusters van windturbines. In het provinciaal milieubeleidsplan geven wij aan in overleg met gemeenten te zoeken naar de meest geschikte locaties voor windenergie. Het onderzoek moet leiden tot een partiële herziening van het streekplan. Daarop vooruitlopend zijn, bij wijze van interimbeleid, enkele criteria opgesteld voor windturbines op of direct bij bedrijventerreinen en het volgen van een afwijkingsprocedure voor clusters van windturbines. Gemeenten kunnen dus, op grond van dit interimbeleid, plannen voor de bouw van windturbines indienen. Beoordeling van de aanvaardbaarheid vindt plaats aan de hand van de planologische effecten, de landschappelijke inpasbaarheid, de gevolgen voor het woon- en leefmilieu en ecologische overwegingen.

planologische effecten

Beoordeling vindt plaats aan de hand van bestaand en toekomstig grondgebruik. Windturbines kunnen andere functies belemmeren zoals de landbouw, de recreatie, de scheepvaart en het wonen. De werking van zender- en ontvangstinstallaties mag niet worden verstoord. Het Nationaal Antennebureau (tel. 0900 - 2683663) kan hier informatie over geven. Bovendien is de ligging van watertransportleidingen, hoogspanningsleidingen, laagvliegroutes, vliegfunnels en gasleidingen van invloed op de locatiekeuze. Bij vestiging van windturbines op een bedrijventerrein vragen wij aandacht voor de mogelijke consequenties voor de geluidsruimten van bedrijventerreinen en eventuele gevolgen met betrekking tot de veiligheid. Bij gezoneerd industrieterrein zijn windturbines niet zonder meer inpasbaar omdat de zoneringsystematiek geen rekening houdt met een hoger achtergrondgeluid bij hogere windsnelheden. In afwachting van een definitieve regeling van het Rijk beoordelen wij de toelaatbaarheid van het geluid aan de hand van de geluidsruimte op de zonegrens die wordt gevormd door het geluidsniveaoverschil tussen de WindNormCurve en de vaste grenswaarde van 40 dB(A) welke voor de nachtperiode geldt voor de bedrijven. Dan wordt de geluidsruimte van bedrijven in ieder geval niet aangetast en ontstaan er wel plaatsingsmogelijkheden voor windturbines.

landschap

Windturbines beïnvloeden per definitie het landschap. In het algemeen verloopt inpassing het beste door aan te sluiten bij bestaande infrastructurele elementen en rekening te houden met cultuurhistorische aspecten. Met de plaatsing in open landschappen dient zorgvuldig te worden omgegaan. Bij de bundeling met infrastructuur ligt de keuze voor lijnopstellingen in de rede. Lijnopstellingen zijn herkenbaar en geven goede oriëntatiemogelijkheden. Visueel en ruimtelijk is het van groot belang dat de opstellingen zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande hoofdrichtingen in het landschap zoals dijken, vaarten en wegen. De visuele rust wordt bevorderd door het creëren van regelmaat binnen de lijnopstellingen en/of tussen de lijnopstellingen. Dat kan door afstemming in vorm en onderlinge afstand tussen de turbines en door een voldoende afstand tussen eventuele meerdere lijnopstellingen. Aanvullende informatie over richtlijnen voor lokale landschappelijke kwaliteit wordt verstrekt in het rapport Windenergie in Overijssel.

woon- en leefmilieu

Hinder en risico voor omwonenden en passanten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Een aanvaardbare afstand tussen windturbines en woningen (van derden) moet verzekerd zijn. Het voorkomen van geluidsoverlast en hinder door slagschaduw en schittering zijn belangrijke aspecten. Plaatsing van windturbines die het referentieniveau van het heersende omgevingslawaai niet overschrijden zijn in principe aanvaardbaar. In het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer is opgenomen wanneer er geen milieuvergunning nodig is voor solitaire windturbines of clusters tot 15 MW. Beoordeling van geluid van solitaire windturbines vindt plaats op basis van de WindNormCurve uit het genoemde besluit. De grenswaarden die daar mee samenhangen houden rekening met het toenemen van het achtergrondgeluid bij hogere windsnelheden. Boven de 10 MW geldt een mer-beoordelingsplicht.

ecologie

Door direct ruimtebeslag kunnen aanwezige natuurwaarden verloren gaan en door indirecte effecten (visuele en akoestische verstoring) kunnen faunawaarden rondom locaties voor windturbines nadelig worden beïnvloed. Daarbij denken wij onder meer aan de vogel- en habitatgebieden of gebieden die vanwege hun flora of fauna zijn aangewezen in het kader van de natuurbeschermingswet of speciale milieubescherming nodig hebben voor stilte. In de planvorming moet daar zorgvuldig mee worden omgegaan. Een ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet kan noodzakelijk zijn.

verwijzingen

- Windturbines in Overijssel. Een provinciaal zoneringsplan. Rapport 2001.
- Interimbeleid zoals aan gemeenten bekendgemaakt in brief van provincie Overijssel van 19 april 2002
- Met de wind in de rug. CD-ROM. NOVEM. 2002.
- Handboek Risicozonering Windturbines. NOVEM 2002.

Bijlage 5

Uit: Onderzoeksrapport Windenergie in Noordoost Overijssel, april 2003

2.4.1. *Uitgesloten gebieden*

De gebieden waar beleidsmatig geen mogelijkheden voor plaatsing van windturbines bestaan zijn de volgende:

- *Wetlands en/of EU-Vogelrichtlijn en – Habitatgebied:*
In het kader van diverse Europese verdragen heeft de Nederlandse regering ‘Wetlands’, ‘Vogelrichtlijn-’ en ‘Habitatgebieden’ aangewezen. In al deze gebieden geldt een beleid dat is gericht op handhaving van de condities voor vogels en andere flora/fauna. Na de totstandkoming van het Streekplan 2000+ is langs de IJssel en langs het Zwarte Meer een aantal nieuwe gebieden als Habitatgebied aangewezen. Deze vallen allen binnen bestaande Vogelrichtlijngebieden en zijn op nevenstaande kaart niet te zien (voor exacte begrenzing zie kaarten hoofdstuk 3).
- *Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS):*
Het beleid voor de PEHS is gericht op het handhaven van rust en het tegengaan van verstoring en versnippering door het weren van grootschalige nieuwe ontwikkelingen. Daaronder worden ook windturbines verstaan. Binnen de PEHS vallen ook de Natuurbeschermingswetgebieden. Deze zijn op nevenstaande kaart niet te zien (voor exacte begrenzing zie kaarten hoofdstuk 3).
- *Zones III en IV uit het streekplan:*
Zone III bestaat uit gebieden met de functies ‘natuur, landschap, cultureel erfgoed en landbouw’. In zone III is de hoofdcoers gericht op behoud en ontwikkeling van natuur, bos en landschap, behoud cultureel erfgoed en recreatief medegebruik. Zone IV betreft gebieden met de hoofdfunctie natuur; hier is de hoofdcoers gericht op behoud en ontwikkeling van natuur. Windturbines passen niet in de voor beide zones geformuleerde coersen (voor exacte begrenzing zie kaarten hoofdstuk 3).
- *Laagvliegroutes van Defensie:*
Twee militaire laagvliegroutes doorsnijden de regio Noordoost Overijssel. Op deze routes mag, in afwijking van de algemene minimum-vlieghoogte (300 meter) door militaire vliegtuigen worden gevlogen op een hoogte van minimaal 75 meter. Onder laagvliegroutes gelden beperkingen voor de bouw van obstakels. Bouw van obstakels hoger dan 40 meter (bij windturbines: tiphoogte!) worden niet aanvaardbaar geacht. Hoewel het gebruik van de meest westelijk gelegen laagvliegroute in 2002 is opgeschort, blijft de laagvliegroute wél bestaan. Deze is vastgelegd in het Structuurschema Militaire Terreinen (SMT). Het verbod op de oprichting van windturbines (met tiphoogte hoger dan 40 meter) blijft van kracht, totdat het SMT is herzien.
- *Kwetsbare bestemmingen*
In het Streekplan 2000+ is aangegeven dat binnen ‘kwetsbare bestemmingen’ als straalpaden geen obstakels of hoge gebouwen mogen worden geplaatst. Daar vallen ook windturbines onder. Windturbines mogen tevens niet geplaatst worden in de veiligheidszone A rondom munitiedepots van Defensie en op minder dan circa 40 meter van een hoogspanningsleiding. De criteria genoemd onder dit kopje leiden op regionale schaal niet tot uitsluiting van gebieden voor windenergie, maar spelen wél bij de lokale uitwerking van windparken een rol.
- *Stedelijk woongebied:*
In stedelijk woongebied mogen in verband met hinder en veiligheid geen turbines worden opgericht. Op nevenstaande kaart zijn bestaand stedelijk gebied en stedelijke uitbreidingen weergegeven.

2.4.2. *Gebieden die niet op voorhand zijn uitgesloten*

Er is een scala aan ‘gevoelige’ gebieden die niet op voorhand zijn uitgesloten voor plaatsing van windturbines, maar die wel beschermd worden door het beleid. Windturbines mogen er alleen worden opgericht als kan worden voldaan aan de specifieke en/of ruimtelijke randvoorwaarden in het gebied.

Deze 'gevoelige gebieden' hebben allen een rol gespeeld bij de beoordeling van de geschiktheid van locaties voor windenergie en/of bij de gebiedsuitwerkingen. In hoofdstuk 3 worden alle aspecten die bij de beoordeling een rol hebben gespeeld toegelicht. Daarbij komen de in deze paragraaf genoemde punten –de door beleid beschermde gebieden- én andere beoordelingsaspecten aan bod.

- *Provinciale en regionale/lokale ecologische verbindingzones*
Voor provinciale ecologische verbindingzones geldt dat er geen grootschalige ontwikkelingen mogen plaatsvinden die de realisering ervan onmogelijk maken. Dat betekent voor windturbines dat plaatsing in en nabij de provinciale en regionale/lokale ecologische verbindingzones geen negatieve effecten mag hebben op de ecologische waarden. Ecologische verbindingzones zijn zo smal dat ze over het algemeen niet leiden tot het uitsluiten van grote gebieden voor windenergie. Omdat ecologische verbindingzones wél van invloed zijn op de exacte plaatsing van windturbines zijn ze wél meegenomen in de beoordeling.
- *Waardevolle oude / jonge cultuurlandschappen en Belvédèregebied*
Voor alle Belvédèregebieden en waardevolle jongere of oudere (cultuur)landschappen die in het Streekplan Overijssel 2000+ zijn genoemd geldt dat plaatsing van windturbines op voorhand niet is uitgesloten; er mag geen afbreuk worden gedaan aan landschappelijke en culturele waarden. Plaatsing bij voorkeur langs regionale infrastructuur.
- *Weidevogel- en/of ganzen- en wintergastengebieden*
In weidevogel- en ganzengebieden mogen, volgens het interimbeleid, windturbines alleen worden opgericht langs infrastructuur als spoorwegen en gebiedsontsluitingswegen die al veel verstoring voor de vogels geven. Plaatsing daar mag bovendien alleen onder gebiedsspecifieke en ruimtelijke randvoorwaarden.
In dit onderzoek is de aanwezigheid van weidevogel- en ganzengebieden betrokken. Gebieden kunnen scoren op het criterium Vogelgebied. Met de randvoorwaarden uit het interimbeleid voor wat betreft plaatsing langs infrastructuur die al veel verstoring geeft, is daarbij niet op voorhand rekening gehouden.
Weidevogel- en ganzengebieden die niet in het streekplan zijn aangewezen, maar bijvoorbeeld wél op gemeentelijk niveau een beschermde status genieten, zijn niet op de beleidskansenkaart weergegeven. Voorzover deze gebieden bekend zijn hebben ze wél een rol gespeeld bij de beoordeling van de geschiktheid van locaties.
- *Woningen in het buitengebied, woongebied en verblijfsrecreatiegebied met cirkels van 320 meter rondom*
Windturbines zijn vergunningplichtig conform de Wet Milieubeheer. Wanneer echter de afstand tussen een windturbine/windpark en een woning of verblijfsrecreatieve woning ten minste vier maal de ashoogte bedraagt en het park niet groter is dan 15 MW hoeft conform de betreffende AmvB (besluit 'Voorzieningen en Installaties Milieubeheer) geen milieuvergunning te worden aangevraagd. Voor dergelijke parken zijn veiligheids- en andere voorschriften opgesteld waar de opstelling aan moet voldoen. Voor turbines tot 80 meter hoog is een afstand van 320 meter dus maatgevend. Cirkels met een straal van 320 meter zijn dan ook aangegeven op de kaart.

REACTIENOTA WINDENERGIE IN NOORDOOST-OVERIJSSSEL

Inhoud

1.	Inleiding; status reactienota en vervolprocedure	bladzijde 3
2.	Onderzoeksrapport windenergie in Noordoost-Overijssel	bladzijde 3
3.	Hoofdpijnen van het onderzoek	bladzijde 4
4.	Leeswijzer	bladzijde 7
5.	Reacties en antwoorden	bladzijde 9

Bijlagen

1.	Samenstelling Stuurgroep en ambtelijke begeleidingsgroep	bladzijde 35
2.	Overzicht van de ontvangen reacties	bladzijde 36
3.	Overzicht van onderwerpen in de reactienota	bladzijde 38
4.	Informatie uit Streekplan	bladzijde 39
5.	Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen	bladzijde 40
-

1. Inleiding

Deze reactienota bevat een overzicht van de schriftelijke reacties en de beantwoording naar aanleiding van het onderzoeksrapport 'Windenergie in Noordoost-Overijssel'.

Dit rapport lag in de periode mei-juni 2003 ter inzage in het provinciehuis en de gemeentehuizen in Noordoost-Overijssel.

De reactienota geeft in het kort ook informatie over het onderzoek, het onderzoeksrapport en de vervolprocedure.

Status van de reactienota

De reactienota dient als beantwoording van de schriftelijke reacties op het onderzoeksrapport.

Daarnaast is het een belangrijke bouwsteen voor de gezamenlijke 'Beleidsvisie Windenergie Noordoost-Overijssel' van de provincie en de betrokken gemeenten.

Het onderzoek en de reactienota zijn uitgevoerd onder leiding van een Stuurgroep, die bestaat uit vijf wethouders van de gemeenten in Noordoost-Overijssel en een lid van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel (zie bijlage 1).

Het onderzoek en de reactienota hebben betrekking op het bepalen van kansrijke gebieden voor windenergie in Noordoost-Overijssel. De reactienota gaat daarom niet in op vragen die betrekking hebben op concrete initiatieven of plannen voor het opstellen van windturbines. Initiatiefnemers kunnen hun plannen indienen bij de gemeente, waarna de gebruikelijke bestemmingsplanprocedure volgt met de bijbehorende inspraakprocedure.

Vervolprocedure

- De stuurgroep Windenergie biedt de reactienota en de Beleidsvisie "Windenergie in Noordoost-Overijssel" aan, aan de colleges van Burgemeester en Wethouders van de vijf gemeenten en Gedeputeerde Staten van de provincie.
- De reactienota en de beleidsvisie worden vervolgens in de vijf gemeenten en bij de provincie behandeld.
- Na vaststelling geldt de beleidsvisie als kader voor de beoordeling van plannen voor het opstellen van windturbines in Noordoost-Overijssel; tevens start de partiële herziening van het provinciale streekplan en de aanpassing van gemeentelijke bestemmingsplannen.

2. Onderzoeksrapport windenergie in Noordoost-Overijssel

Aanleiding en werkwijze

De provincie Overijssel wil het opwekken van windenergie stimuleren. In een overeenkomst met het Rijk, de provincies en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft de provincie Overijssel beloofd zich in te spannen om in 2010 ten minste 30 MW aan windvermogen te realiseren (dat zijn bijvoorbeeld 20 turbines van elk 1,5 MW). Er kunnen al windturbines gebouwd worden als ze passen in het nu geldende interimbeleid voor windenergie van de provincie.

De provincie wil in haar streekplan Overijssel 2000+ concreter gaan aangeven waar in de toekomst windturbines gebouwd kunnen worden. Daarom is in 2001 een provinciebreed onderzoek gestart naar de mogelijkheden. Dit onderzoek is uitgevoerd door adviesbureau Royal Haskoning. Volgens dit onderzoek liggen vooral in Noordoost-Overijssel mogelijkheden voor clusters en lijnopstellingen van windturbines. Vervolgens hebben de provincie en de vijf gemeenten in Noordoost-Overijssel (Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg) adviesbureau Royal Haskoning gevraagd in een vervolgonderzoek te bekijken wat in Noordoost-Overijssel de meest geschikte gebieden zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines. Dit onderzoek is in april 2003 afgerond.

De inspraak

Het onderzoeksrapport is in mei 2003 gepresenteerd op twee informatieavonden (in Dalfsen en Ommen).

In de periode 1 mei – 16 juni 2003 lag het onderzoeksrapport ter inzage. In deze periode zijn er 60 schriftelijke reacties van personen c.q. instanties op het onderzoeksrapport (bijlage 2) ontvangen.

De reacties worden beantwoord in deze reactienota.

3. Hoofdpijnen van het onderzoek

Zoeken naar gebieden voor windenergie

Naast internationaal en nationaal beleid vormde het interimbeleid van de provincie Overijssel het vertrekpunt voor het onderzoek naar mogelijkheden voor windenergie in Noordoost-Overijssel. Het onderzoek maakt onderscheid tussen gebieden die zijn uitgesloten voor windenergie en gebieden die niet op voorhand zijn uitgesloten. Voor de uitgesloten gebieden geldt dat deze zodanig waardevol zijn (natuur, landschap, cultuur etc.) of zodanige belemmeringen kennen (bijv. laagvliegroute) dat er géén mogelijkheden voor windenergie geboden worden. Alle gebieden die niet op voorhand zijn uitgesloten, zijn beoordeeld op hun geschiktheid voor windenergie. Deze gebieden zijn weergegeven op de kaart (zie volgende pagina). Alle delen van de regio Noordoost-Overijssel die zachtgeel gekleurd zijn, vallen binnen de grenzen van de 'waardevolle' gebieden. Plaatsing van windturbines is daar uitgesloten.

De omkaderde gebieden op de kaart zijn met elkaar vergeleken. Daarbij is gekeken naar:

- landschappelijke karakteristiek
- cultuurhistorische waarden
- aanwezigheid weidevogels, ganzen en wintergasten
- natuurwaarden
- windaanbod
- afstand tot het elektriciteitsnet
- locatie ten opzichte van woningen en andere geluidsgevoelige bestemmingen.

Kansrijke gebieden voor windenergie

Resultaat van de beoordeling is een rangorde van gebieden: van meest kansrijk naar niet kansrijk.

De meest kansrijke gebieden voor grootschalige opstellingen zijn:

- Dedemsvaart-Zuid: het open agrarisch gebied rond de Elfde Wijk, de Driehoek en de Verlengde Zestiende Wijk
- Dalfserveld: het gebied ten noordwesten van Dalfsen, ten noorden van de N 340, tot aan de spoorlijn Zwolle – Meppel.

Deze zijn op de kaart groen aangegeven

De gebieden die kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen zijn geel weergegeven op de kaart en betreffen:

- de twee deelgebieden ten oosten van de A 28: Tolhuislanden, ten noorden van bedrijventerrein Hessenpoort en het gebied Staphorst-Zuid
- Nieuwleusen-West: het gebied ten noorden van Ruitenveen.

De overige beoordeelde gebieden in Noordoost-Overijssel kennen zoveel beperkingen en/of herbergen zoveel natuur of andere waarden, dat er geen kansen zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines (de rode gebieden op de kaart).

Plaatsingsmodellen grootschalige opstellingen

Op basis van het onderzoek heeft adviesbureau Royal Haskoning op regionale schaal een aantal plaatsingsmodellen voor grootschalige opstellingen van windturbines ontwikkeld. Met deze modellen geven de onderzoekers aan op welke manier windturbines evenwichtig kunnen worden verspreid over de regio Noordoost-Overijssel, in de gebieden die als 'kansrijk' of 'meest kansrijk' beoordeeld zijn.

Dat levert verschillende combinaties van gebieden en opstellingsvormen op. Samenhang tussen de opstellingen en een sterk en eenduidig regionaal beeld voor heel de regio staan daarbij centraal. De modellen zijn als voorstellen van het adviesbureau Royal Haskoning in het onderzoeksrapport opgenomen en op de informatieavonden toegelicht.

Kleinschalige opstellingen

Volgens het onderzoeksrapport moeten in Noordoost-Overijssel kleinschalige opstellingen zoveel mogelijk geweerd en alleen toegestaan worden als deze gekoppeld worden aan industriële activiteiten en/of bedrijventerreinen. Dit omdat kleinschalige opstellingen afbreuk doen aan het stevige regionale beeld dat met grootschalige opstellingen gerealiseerd kan worden en omdat de taakstelling van ten minste 30 MW met alleen grootschalige opstellingen ook gehaald kan worden.

(kaart; kansen voor windenergie)

4. Leeswijzer

Opzet en indeling van de reactienota

De reactienota bevat de beantwoording van de schriftelijke reacties op het onderzoeksrapport. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 5.

De reacties en antwoorden zijn per onderwerp samengevat. Aan het begin zijn enkele algemene antwoorden beschreven, die van belang kunnen zijn voor elke reactie. In de eerste kolom staan de nummers van de brieven; in de tweede kolom de samenvatting van de reacties en in de laatste kolom de antwoorden.

In bijlage 2 staat een overzicht van de brieven van personen en instanties die hebben gereageerd. Deze brieven bevatten meestal verschillende onderwerpen.

In totaal worden 25 onderwerpen onderscheiden; een overzicht en de volgorde van deze onderwerpen staat in bijlage 3.

In bijlage 2 is een kolom opgenomen waarin aangegeven wordt in welke paragrafen van hoofdstuk 5 reacties worden gegeven op de ontvangen schriftelijke reacties.

Lijst met verklaring van afkortingen

AMvB	De Algemene Maatregel van Bestuur (wettelijke bepaling) met de titel: "Besluit voorzieningen en installaties Milieubeheer"
BLOW	Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie
ECN	Energiecentrum Nederland
MER	Milieueffectrapportage
MW	Megawatt
PEHS	Provinciale ecologische hoofdstructuur
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening

Toelichting op de gebruikte termen:

- initiatiefnemers personen of instanties die plannen ontwikkelen voor het oprichten van windturbines
  - belanghebbenden initiatiefnemers en omwonenden
  - (vijf) gemeenten de gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg
  - provincie de provincie Overijssel
  - stuurgroep vijf wethouders van de gemeenten en een gedeputeerde van de provincie (voorzitter)
  - projectgroep ambtelijke begeleidingsgroep (vertegenwoordigers vijf gemeenten, provincie en Regio IJssel-Vecht)
  - adviesbureau adviesbureau Royal Haskoning
  - onderzoek onderzoek van het adviesbureau in opdracht van de stuurgroep naar de mogelijkheden voor grootschalige opstellingen in Noordoost-Overijssel
  - onderzoeksrapport het rapport dat het adviesbureau heeft opgesteld naar aanleiding van het onderzoek; dit rapport dient als basis voor de beleidsvisie
  - beleidsvisie de gemeenschappelijke beleidsvisie van de vijf gemeenten en de provincie voor grootschalige opstellingen in Noordoost-Overijssel.
  - windpark 3 of meer windturbines die gegroepeerd bij elkaar staan. Dit kan in de vorm van een lijn. Als de turbines niet in één lijn staan opgesteld is er sprake van een cluster
  - cluster groep van 3 of meer windturbines die niet in één lijn bij elkaar staan
  - grootschalige opstelling cluster of lijn van 6 of meer windturbines (uitgangspunt onderzoeksrapport en reactienota)
  - kleinschalige opstelling cluster of lijn van 3-5 windturbines
  - solitaire opstellingen 1 of 2 windturbines
  - interimbeleid provinciaal beleid voor windenergie, zoals beschreven in het huidige streekplan
  - streekplan het streekplan Overijssel 2000+ van de Provincie Overijssel (vastgesteld december 2000)
  - handreiking 'Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen', een leidraad van de provincie voor de gemeenten voor het opstellen van ruimtelijke plannen.
-

5. REACTIES EN ANTWOORDEN

Belangrijke opmerkingen vooraf:

1. In veel brieven is gevraagd om beantwoording van de brieven of een afschrift van de reactienota. Ook is aangeboden de standpunten of de plannen nader toe te lichten in een gesprek.
2. Initiatiefnemers hebben in hun brieven plannen bekend gemaakt voor het oprichten van windturbines en bijvoorbeeld gevraagd om een reactie, nader overleg, beoordeling of heroverweging.
3. Belanghebbenden hebben in hun brieven gevraagd om nader onderzoek.

Antwoord: De brieven worden beantwoord in deze reactienota. Allen die een reactie hebben gezonden, ontvangen een exemplaar van de reactienota. De stuurgroep zal geen contact met hen opnemen. Voor de verdere procedure: zie de inleiding (hoofdstuk 1).

Antwoord: De stuurgroep heeft in Noordoost-Overijssel onderzoek laten doen naar gebieden die kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen voor windenergie. In hoofdstuk 3 is de methode beschreven met als resultaat de genoemde 3 kansrijke en 2 meest kansrijke gebieden. De overige gebieden in Noordoost Overijssel kennen zoveel beperkingen of herbergen zoveel natuur- of andere waarden, dat er geen kansen zijn voor grootschalige opstellingen. De stuurgroep ziet geen reden om af te wijken van de resultaten van de afweging en beoordeling van gebieden uit het onderzoek. In de beleidsvisie zal de stuurgroep alleen mogelijkheden bieden voor windenergie in de genoemde 5 gebieden.

Daarom zal de stuurgroep in de reactienota niet ingaan op concrete initiatieven of plannen die liggen in gebieden waar de beleidsvisie geen mogelijkheden voor windenergie zal bieden.

De stuurgroep gaat ook niet in op de overige initiatieven. Beoordeling van initiatieven is een taak van de gemeente. Initiatiefnemers met plannen in de 5 gebieden die kansrijk of meest kansrijk zijn kunnen hun plannen indienen bij de gemeente. Na vaststelling van de beleidsvisie zal de gemeente beoordelen of deze plannen passen in het gemeentelijke windenergiebeleid.

Antwoord: Daar waar in de toekomst concrete initiatieven aan de orde zijn kunnen gemeenten de initiatiefnemer vragen nader onderzoek uit te voeren.

Brief nr.	Inhoud reactie	Antwoord
	1. Algemeen; complimenten / ondersteuning	
2	Goed duidelijk rapport en kan het eens zijn met conclusies.	Deze reacties nemen wij graag voor kennisgeving aan
18	Rapport duidelijk en helder verwoord. Complimenten voor leesbaarheid en duidelijke belichting van technische aspecten van windenergie/windturbines.	
22	Complimenten voor proces (betrekken partijen) en resultaat. Selectie van voorkeurslocaties is gedegen gebeurd voorzover mogelijk. Goede basis voor gedegen beleidsvisie en concreet vastleggen van locaties in streekplan. Eens met aanbeveling om na vaststelling beleidsvisie een MER-beoordelingsbesluit te nemen	
23	Betrokken bij proces en hebben gedachten kunnen inbrengen. Werkwijze als prettig ervaren. Van belang in beleid duidelijke uitspraken te doen over plaatsingsmogelijkheden. Deze studie is goede basis daarvoor.	
25	Ingenomen met ambitie van de provincie van ten minste 30MW en nota is goede aanzet hiervoor.	
34	Verheugd dat Dedemsvaart-Zuid gebied met beste potenties is. Eigen aanpak voor verantwoorde opzet windparken sluit goed aan bij rapport.	
40	Rapport nauwgezet uitgevoerd en geeft duidelijkheid over waar geen windenergie toegepast kan worden.	
45	Verheugd dat de locatie A28 Rouveen/Staphorst-Zuid als redelijk kansrijk uit de beoordeling is gekomen.	
46	Verheugd dat de locatie Nieuwleusen-West als redelijk kansrijk uit de beoordeling is gekomen.	
59	Waardering voor opzet en uitvoering onderzoek. Goede basis om te komen tot locatiekeuze.	
60	Felicities met uitbrengen van het onderzoeksrapport. Nieuwe complexe vraagstukken vragen om gedegen onderzoek, afweging en beleid.	
	2. Diverse onderwerpen	
1	Maak de plaatsen bekend na de definitieve toewijzing van het land in het kader van ruilverkaveling Nieuwleusen. Anders geeft dit onrust.	In de beleidsvisie voor Noordoost-Overijssel zullen geen exacte locaties maar potentiële gebieden worden aangegeven. Wachten op definitief plan van toedeling landinrichting Nieuwleusen is o.i. dus niet nodig.
3	Het voorgestelde plan mist visie.	Het onderzoeksrapport levert voorstellen voor een beleidsvisie en een toetsingskader voor de plaatsing van windturbines in Noordoost-Overijssel. Het onderzoek leidt tot gebieden die op een groot aantal aspecten getoetst zijn.
5	Idem briefnr. 7-8-13-14-21-24-26-29-31-32-33-49. Verontrust over te kust en te keur plaatsen van windturbines.	De stuurgroep heeft dit onderzoek juist laten uitvoeren om te voorkomen dat overal, willekeurig en zonder samenhang windturbines geplaatst kunnen worden.

20	Filter 'locaties met minder dan 6 turbines' is bestuurlijke uitspraak en hoort niet in onderzoeksrapport thuis.	De keuze voor de grens is inderdaad een bestuurlijke uitspraak. De stuurgroep heeft zich bij de aanvang van het onderzoek hierover uitgesproken en de grens tussen klein- en grootschalig bij 6 windturbines gelegd. In deze beleidsvisie zal aan deze grens aandacht worden besteed.
22, 38	Gelet op ontwikkelingen, initiatieven, besparing tijd en geld in de toekomst, op korte termijn duidelijkheid geven in beleid. Dit voorkomt ongewenste ontwikkelingen.	De stuurgroep wil zo snel mogelijk duidelijkheid geven over de plaatsingsmogelijkheden voor windturbines.
22	Misschien is het mogelijk om in windparken ter compensatie van natuur en landschap een extensieve vorm van landbouw te gaan voeren?	Koppeling aan windturbinelocaties ligt minder voor de hand. Extensivering is gewenst op plaatsen waar het de meeste winst voor natuur en landschap oplevert. Hiervoor komen andere gebieden eerder in aanmerking.
35	Het is wenselijk dat iedere gemeente naar rato deelneemt en ieder de mogelijkheden voor een windproject binnen haar gemeentegrenzen nastreeft. De gemeente Ommen heeft zich nog niet duidelijk geprofileerd en niet actief opgesteld. Er is nog geen beleid. Als groenste gemeente van Nederland moet men zich achter besluitvorming omtrent groene energie scharen. Mogelijkheid om zich verder te profileren door windturbinepark als toeristische bezienswaardigheid met infocentrum en bezoekmogelijkheid. Ommerwind wil hieraan meewerken.	De gemeente Ommen zal een standpunt innemen over de concept-beleidsvisie windenergie Noordoost-Overijssel.
35	Niet-belanghebbenden zijn burens zonder grond buiten het windrechtgebied. Dezen wordt de kans geboden deel te nemen. Stuurgroep moet in eindoordeel meer aandacht schenken aan de directe leefomgeving rondom windturbines. Stuurgroep werkt te dwingend door ondernemers in niet aangewezen gebieden uit te sluiten.	Bedoeling van het onderzoek is zorgvuldige aanwijzing van gebieden die kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen. Het is onvermijdelijk dat er dan gebieden afvallen.
36	Door uitspreken van voorkeurslocaties wordt bestuurlijke besluitvorming te veel beïnvloed.	De stuurgroep heeft verzocht in het onderzoeksrapport binnen de kansrijke en meest kansrijke gebieden voorkeurslocaties aan te geven. Rekening houdend met belemmeringen, opbouw van het landschap en samenhang met andere opstellingen zijn dit de plekken die het meest voor de hand liggen voor de plaatsing van turbines. Met behulp van dit onderzoek formuleert de stuurgroep een beleidsvisie die wordt voorgelegd aan het bestuur van gemeenten en provincie.
44, 45, 46	Wil meegeven dat voor het slagen van een initiatief van belang is dat alle grondeigenaren willen meewerken, dat deze op één lijn zitten, dat binnen het initiatief genoeg kennis en kunde of geld aanwezig moet zijn. Het bouwen van een windpark is een risicovolle activiteit die niet eenvoudig is. Gronden zijn contractueel al vastgelegd.	Het is gewenst dat betrokken initiatiefnemers samenwerken en een plan indienen dat gericht is op een optimaal resultaat voor alle belanghebbenden.
45, 46	Plaatsingsmodellen. Het valt op dat deze ideaalbeelden vooral vanaf de tekentafel zijn vormgegeven: lijnen/clusters in dezelfde richting. Bij toetsing aan de AMvB vallen veel ideaalbeelden weer af. Logischer is te kijken welke initiatieven daadwerkelijk haalbaar zijn en deze toetsen op de wenselijkheid. Door visualiseren van verschillende opstellingen ten opzichte van elkaar kan een beter beeld verkregen worden van de ruimtelijke kwaliteit. Verzoek om onderzoek te beperken tot het aanwijzen van voorkeursgebieden en de invulling van deze gebieden in samenspraak te doen met de initiatiefnemers.	De lijnen/clusters in de plaatsingsmodellen gelden als voorbeeld. In de meeste gevallen zijn de lijnen in het landschap gevolgd. Tevens is rekening gehouden met andere omgevingsfactoren, zoals bebouwing etc. Het is uiteraard mogelijk dat initiatiefnemers komen met plannen die van deze plaatsingsmodellen afwijken. De ingediende plannen worden beoordeeld door de gemeenten. Zij worden getoetst aan de beleidsvisie, het bestemmingsplan en de herziening van het streekplan.

	Verzoek om haalbaarheid te laten prefereren boven de ideale ruimtelijke structuur.	
47	Verzoek om geen mogelijkheden in het streekplan te bieden voor windenergie. Beoordeel windturbines bedrijfseconomisch en op maatschappelijk nut en niet op basis van politieke ideologieën. Herzie besluiten op basis van voortschrijdend inzicht. Maak van windenergie geen tweede Betuwelijn.	In het streekplan is reeds aangegeven dat de provincie de windenergie wil bevorderen. Ook is aangegeven hoe de provincie dit de komende jaren wil vormgeven. Op landelijk niveau zijn tevens afspraken gemaakt. Het stimuleren van windenergie door belastingmaatregelen is een verantwoordelijkheid van het Rijk.
50	Bezwaar tegen het beheer door particuliere ondernemers. Vinden dit een zaak van de overheid en moet met belastinggelden betaald worden. Dan hoeft er geen subsidiegeld naar particulieren die zich niet druk maken om schone energie. Vraag om dit in heroverweging te nemen.	Dit is geen kerntaak van de overheid. De energieproductie- en levering zijn geliberaliseerd.
50	Vraag om aanvullend onderzoek naar mogelijkheden en beperkingen van windenergie	Op nationaal en internationaal wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en de beperkingen van windenergie; gegevens uit dat onderzoek worden toegepast bij de verdere ontwikkeling van windenergie in Overijssel.
53	Is voor de provincie de hoeveelheid protest van belang bij de afweging hoeveel meer turbines er boven de minimumafpraak zullen worden geplaatst?	Andere aspecten spelen naast de hoeveelheid protest een rol bij afwegingen. De beleidsvisie geeft aan welke gebieden kansrijk zijn voor windenergie. De provincie zal de plannen voor windenergie toetsen aan de beleidsvisie en de herziening van het streekplan.
53	Welke andere legale argumenten kan ik nog aandragen om straks eventueel door mij noodzakelijk geachte bezwaren op succesvolle wijze te ondersteunen? Hiervan graag een volledige lijst, dit ter overweging of <u>wijzelf een argument toepasselijk vinden.</u>	De stuurgroep ziet het niet als haar taak dergelijke argumenten te beschrijven.
55	Vervolgtraject zal met name voor grootschalige projecten wellicht een langdurige procedure worden. Voor kleinschalige kan vaak volstaan worden met een beperktere procedure. Daardoor sneller de minimale doelstelling van 30MW realiseren. Daarom lijkt het zinvol om ook andere dan de best scorende locaties mee te nemen in het vervolgtraject. Het vergroot de kans op realisatie van de doelstelling.	De stuurgroep heeft gekozen voor enkele grootschalige opstellingen in plaats van veel kleinschalige opstellingen in het buitengebied. Hierbij speelt de aantasting van het landschap een belangrijke rol.
3. Onderzoeksmethode		
19, 27	Voor bepalen van geschiktheid van een gebied worden gebiedskenmerken bij beoordeling betrokken. Als een gebiedskenmerk in een bepaald deelgebied voorkomt wordt er in het rapport vanuit gegaan dat dit een negatieve invloed heeft op het gehele deelgebied. Onze locatie in het deelgebied Radewijkerveld is echter zeer wel mogelijk. Op basis van de beoordeling door Groenraedt is de conclusie gerechtvaardigd dat de betreffende locatie behoort tot de meest kansrijke categorie. Op basis van beoordeling van delen van deelgebieden zijn meer locaties in Noordoost-Overijssel geschikt.	Die delen van Noordoost-Overijssel die niet op voorhand zijn uitgesloten voor windenergie zijn voor het onderzoek verdeeld in gebieden die landschappelijk gezien een eenheid vormen. Bij de keuze voor de omvang van die gebieden is ervan uitgegaan dat plaatsing van turbines in een deelgebied van zo'n landschappelijke eenheid effect heeft op het totale gebied. Vandaar dat de landschappelijke eenheden in hun totaliteit onderzocht zijn op een aantal gebiedskenmerken. In de beleidsvisie gaat de stuurgroep uit van de in het onderzoeksrapport genoemde kansrijke gebieden.
20	Rapport biedt zeer beperkt mogelijkheden voor windenergie in Overijssel. Slechts 5 locaties, daarbuiten is het feitelijk uitgesloten en initiatieven worden onmogelijk gemaakt.	Onder andere om waardevolle gebieden te beschermen en om verrommeling van het landschap te voorkomen, zullen er niet overal mogelijkheden voor plaatsing van windturbines zijn.

		<p>Onderzocht is wat de meest geschikte gebieden voor windenergie zijn in Noordoost-Overijssel (het meest kansrijke gebied voor grootschalige opstellingen van windenergie in de provincie). Uiteindelijk blijken dat dus 5 gebieden te zijn.</p> <p>Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.</p> <p>Wat de mogelijkheden zullen zijn in de rest van Overijssel, daarover spreekt de provincie zich uit bij de partiële herziening van het streekplan.</p>
20	Door de systematiek van de beoordelingscriteria (stappen en filters) zijn gebieden in ieder geval al uitgesloten.	Onder andere op basis van nationaal en internationaal natuurbeleid worden gebieden beschermd. Daarom zijn de meest waardevolle gebieden van Noordoost-Overijssel bij voorbaat uitgesloten voor plaatsing van windturbines. Daarnaast zijn gebieden uitgesloten waar bijv. om veiligheidsredenen plaatsing van turbines niet kan.
20	Verdere beperking voor kleinschalige of solitaire opstellingen door filter 'locaties met minder dan 6 turbines'.	<p>Het onderzoek was gericht op het zoeken naar mogelijkheden voor grootschalige opstellingen. De bedoeling van dit filter is, die gebieden te vinden waar grootschalige opstellingen (6 of meer turbines) mogelijk zijn. De stuurgroep vindt dat kleinschalige opstellingen in het buitengebied afbreuk doen aan het stevige regionale beeld dat met enkele grootschalige opstellingen wordt neergezet.</p> <p>Solitaire turbines zijn in het buitengebied niet gewenst en niet meegenomen in het onderzoek. Op of bij bedrijventerreinen zijn er wel mogelijkheden voor solitaire turbines en kleinschalige opstellingen.</p>
20	Concludeert dat rapport is geschreven vanuit bedreigingen en niet vanuit kansen. Dit is een verkeerde en te rigide benadering. Benadering van onderop kiezen. Bottum up: laat initiatieven van agrariërs en evt. anderen ontstaan, waarbij dan draagvlak is. Deze beoordelen aan de hand van tevoren opgestelde criteria, waarna bevoegd gezag besluit wel/geen vergunning te verlenen. Nu worden alle initiatieven de kop ingedrukt.	In het rapport wordt aangegeven welke gebieden kansrijk c.q. het meest kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen. In deze gebieden kunnen bottum-up initiatieven worden ontwikkeld. In veel gevallen zijn er al initiatieven ontwikkeld.
25	Proces en betrokkenen; goede werkwijze om grote groep mensen te betrekken. Betreuren het dat geen gebruik is gemaakt van expertise uit de "windwereld". Deze is van essentieel belang voor succes in realisatie.	In de fase van beleidsvoorbereiding is gebruik gemaakt van expertise uit de windwereld (klankbordgroep, adviesbureau); tijdens de realisatiefase zal dat ook het geval zijn.
25	Stappen en filters; in niet één van de plaatsingsmodellen zijn alle kansrijke gebieden opgenomen. Geselecteerde locaties betekent niet daadwerkelijke realisering. Verzoek om het onderzoek te beperken tot 2 ^e filter en realisatie op kansrijke locaties te doen in samenspraak met marktpartijen.	Concrete realisatie van initiatieven ligt inderdaad niet binnen de scope van dit onderzoek. Het doel was om kansrijke gebieden te bepalen. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
36	Voor een groot deel is uitgegaan van objectieve, duidelijk waarneembare en meetbare gegevens, maar vanaf hoofdstuk 8 en bijlagen hebben onderzoekers zich laten "verleiden" om heel duidelijke voorkeurslocatie aan te wijzen. Deze keuze is niet gebaseerd op objectieve gegevens.	De onderzoekers hebben een onderbouwing gegeven van hun voorkeur voor het door hen gekozen model (model 2B).

36	Aangezien plaatsing wordt overgelaten aan particulier initiatief, moeten de voorkeurslocaties uit het rapport worden geschrapt. Plannen die wel voldoen aan alle eisen met betrekking tot veiligheid, leefbaarheid en beeldkwaliteit, die buiten de voorkeursgebieden liggen moeten objectief worden beoordeeld en gewogen.	De provincie en de 5 gemeenten willen samen een visie ontwikkelen op de meest gewenste windturbineopstellingen in Noordoost-Overijssel. Een van de vertrekpunten is het onderzoeken van de mogelijkheden voor een beperkt aantal grootschalige opstellingen.
37	Algemeen; een aantal wegingsfactoren heeft niet het juiste gewicht of ontbreekt.	Met de toekenning van gewichten aan wegingsfactoren is geprobeerd op een redelijke wijze recht te doen aan het verschil in belang van de relevante factoren.
37	Windaanbod heeft wegingsfactor 1. Bij meer wind is de windturbine rendabeler, levert meer MW en zullen minder windturbines nodig zijn voor het halen van de doelstelling. Dit geldt ook voor de afstand tot een invoedingspunt. Bij meest gunstige exploitatie concurrerend met andere vormen van energie.	De exploitatie en de rendementsaspecten zijn in het onderzoek van minder belang geacht dan aspecten die een ruimtelijke weerslag hebben.
37	Rijksbeleid in Vijfde Nota niet meegenomen. Het rijk heeft voorkeur voor gebieden met reeds bestaande verstorende activiteiten en open gebieden alleen aan de randen benutten. Deze aspecten in de beoordeling te verwerken.	De Vijfde Nota is niet vastgesteld, dus heeft deze geen status.
44, 45, 46	Bij het onderzoek is een grote groep mensen betrokken, maar het is een gemis dat er geen contact geweest is met de gemeente Zwartewaterland en de diverse initiatiefnemers in Overijssel.	In 2001 is de hele provincie bekeken in een globaal onderzoek naar mogelijkheden voor windenergie in Overijssel. Hieruit bleek dat een gebied ten oosten van de A28 en ten noorden van de Vecht tot aan de Duitse grens het meest kansrijk zou zijn. Daarop hebben de provincie met de betreffende vijf gemeenten besloten gezamenlijk een beleidsvisie te gaan maken. De gemeente Zwartewaterland viel niet binnen het kansrijke gebied. De gemeente heeft wel gelegenheid gehad om mee te denken in de klankbordgroep. Initiatiefnemers zijn niet betrokken omdat provincie en gemeenten eerst wilden bepalen waar zij planologisch mogelijkheden voor windenergie willen bieden.
44	Begrenzing van deelgebieden zijn bestuurlijke grenzen. Gennegerbroek ligt in twee gemeenten, maar is één aaneengesloten weidelandschap. Verzoek om de grenzen soepel te hanteren en landschapseenheden als één eenheid te beschouwen.	Het is de bedoeling om gebieden die op het grondgebied van meer dan een gemeente liggen als een geheel te beschouwen als het desbetreffende gebied een landschappelijke eenheid vormt.
45, 46	Stappen en filters: criteria. Kunnen zich vinden in de gevolgde werkwijze.	Deze reactie nemen wij voor kennisgeving aan.
45	Weidevogel- en ganzengebied; door beoordeling van het gehele gebied op het criterium scoort ook de deellocatie neutraal. Als alleen de opstelling A28 getoetst zou zijn, zou het windpark positief scoren, namelijk 10 punten is 'meest kansrijk'. Zouden graag zien dat naast een lokale afweging ook een individuele afweging van bestaande initiatieven plaatsvindt.	De lokale weging van individuele initiatieven zal plaatsvinden nadat het plan is ingediend bij de gemeente. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.

54	Bij indeling van gebieden zijn vaak aanwezige lijnen de grens. Bezwaar is dat beoordeling betrekking heeft op grote gebieden, maar aan de randen is vaak een overlap met aanliggende gebieden. Voorstel om aan de randen die aansluiten bij kansrijke gebieden mogelijkheid voor overlap te bieden. Of plaatselijk een wijziging van gebiedsindeling.	In de beleidsvisie zal aan dit grenseffect aandacht worden besteed.
54	Voorkeursgebieden zoeken is een goede zaak, maar aanwijzen van locaties gaat te ver. De provincie/gemeente moeten nu alle initiatieven beoordelen, aan de hand van zelf opgestelde kaders. Gevolg is dat de beste initiatieven op basis van goede argumenten ontwikkeld kunnen worden. Dan kunnen locaties aangewezen worden, waar ze ook gerealiseerd kunnen worden, dus gedragen projecten van onderaf.	In het onderzoek zijn de kansrijke en de meest kansrijke gebieden benoemd. Tevens is aangegeven welke gebieden als niet kansrijk uit het onderzoek zijn gekomen. In de beleidsvisie zal de stuurgroep de kaders aangeven die provincie en gemeenten gaan hanteren bij de beoordeling van initiatieven.
54	Spoorlijn is als niet dominant omschreven. Door bovengrondse stroomaanvoer is de spoorlijn altijd aanwezig in een landschap. Hoog achtergrondgeluid. In zone van 400 meter waar geen woningen mogen, turbines plaatsen. Maken gebruik van de achtergrond geluidsreferentie. En waarom heeft het onderzoek m.b.t. vogels op voorhand geen rekening gehouden met de voorwaarden uit het interimbeleid? Plaatsing toegestaan langs infrastructuur die al veel verstoring voor de vogels geeft. Plaatselijke natuurbeschermingsvereniging zegt in een brief het gewenst te vinden hierop aan te sluiten.	De bovenleiding is weliswaar aanwezig, echter de windturbines hebben vanwege hun grote hoogte een veel grotere impact in het landschap. De passage over de plaatsing van windturbines langs infrastructuur in weidevogel- en ganzengebieden is geen vertrekpunt voor het onderzoek. De stuurgroep vindt dat er geen turbines in natuurgebieden geplaatst moeten worden. Over het algemeen zijn weidevogel- en ganzengebieden echter landbouwgebieden. Bovendien verschilt de invloed van windturbines op vogels erg per vogelsoort. Daarom is 'weidevogel- en ganzengebied' meegenomen als een van de criteria voor de beoordeling van gebieden. Gezien het grote belang van bescherming van vogels heeft dit criterium een hoge waardering gekregen en telt het zwaar mee in de afweging van de verschillende aspecten.
55	Zowel de criteria als de weging zijn subjectief. Daarom zorgvuldigere afweging maken dan in het rapport. Scores liggen niet ver uiteen, toch wordt resoluut een streep getrokken. Locaties boven de streep hebben een pré, eronder lijken af te vallen. Dit getuigt niet van zorgvuldigheid. <u>Nog eens kritisch kijken naar selectiecriteria en de zwaarteweging.</u>	Het onderzoek is er op gericht door het opstellen van duidelijke criteria en wegingsfactoren een zo objectief mogelijke beoordeling uit te voeren. Hierbij is gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van externe deskundigen en een klankbordgroep. De stuurgroep ziet geen aanleiding dit nog eens over te doen.
55	Afbakening van gebieden zal te maken hebben met (infra)structuur. Gebieden zijn relatief klein. Wat is erop tegen om bij elkaar liggende kleinere locaties samen te voegen, waardoor er wel ruimte is voor voldoende turbines? Bijvoorbeeld 35, 36 en 37. Deze locaties gezamenlijk opnieuw beoordelen. Verantwoorde opstellingen zijn toch ook goed mogelijk in clusters van verschillende locaties? Niet uitsluiten dat dat mogelijk is. Nader onderzoek overwegen.	Gezocht is naar gebieden waar grootschalige opstellingen mogelijk zijn. Er is een gebiedsindeling gemaakt op basis van landschappelijke eenheden. Hierbij speelde de infrastructuur ook een rol. Vervolgens zijn die landschappelijke eenheden (gebieden) beoordeeld op een aantal criteria.
55	In Hardenberg komt een nieuw bedrijventerrein Broeklanden, voor o.a. zware industrie. De benodigde elektriciteitsinfrastructuur gebruiken voor aansluiting van windturbines. Dus het invoedingspunt zou dichterbij de buurt komen te liggen. In hoeverre hiervan op de hoogte?	Bij de invoedingspunten is uitgegaan van de bestaande situatie.

4. Alternatieve duurzame energievormen		
1	Goed om schone energie op te wekken.	Overheden stimuleren daarom duurzame energie. Hiervoor is een breed draagvlak aanwezig; inbedding vindt in landelijk en Europees beleid plaats.
2	Beter op een andere manier duurzame energieopwekking realiseren bijv. zonnepanelen. Daarvoor is geen aanpassing van het streekplan/ bestemmingsplan nodig en het past beter bij de schaal van het landschap in Overijssel.	Het is van belang om alle duurzame energieopties te benutten. In dit kader worden ook bio-energie en zonne-energie gestimuleerd.
3	Is water niet een betere vorm van duurzame energiewinning?	Waterkracht is een andere vorm van duurzame energiewinning. Er liggen afspraken voor realisering van ten minste 30 MW windenergie. Dit sluit energiewinning met water niet uit. Gezien de Overijsselse situatie zijn de mogelijkheden echter zeer beperkt.
10	Vereniging is voorstander van duurzame energievoorziening. Vraag naar energie laag en levering uit duurzame energiebronnen. Energiebronnen die weinig impact hebben op natuur-, landschap- en vogelwaarden hebben voorkeur.	De stuurgroep deelt deze mening.
22	Natuur- en milieubeweging is voorstander van duurzame energievoorziening. Heeft voorkeur voor energiebronnen met een hoog rendement gezien impact op natuur en landschap.	Daarom heeft de provincie in het streekplan geen beperkingen voor de ashoogte van windturbines opgenomen.
42	Uit oogpunt van milieu voorstander van duurzame energie en hebben begrip voor plaatsing van een aantal windturbines op een geschikte locatie. Duurzame energie ok, maar niet ten koste van alles.	Dat is ook de reden waarom de keuze van de gebieden zo zorgvuldig mogelijk is voorbereid.
5. Andere locaties; elders, kust, zee		
3	Windenergie aantrekkelijk aan de kust of in zee.	Inderdaad levert windenergie aan de kust of in de zee meer rendement, daarom hebben de kustprovincies een veel hogere taakstelling. Vertrekpunt is echter dat alle provincies hun steentje bijdragen.
3	Andere locaties voor windenergie: ten oosten van Colenbranderbosch, Kampereiland, Noordzeekust.	De provincie Overijssel heeft toegezegd om op haar grondgebied ten minste 30MW aan windenergievermogen te plaatsen. Dit onderzoek gaat over Noordoost-Overijssel. Uit een eerder onderzoek over de hele provincie, kwam deze regio als meest kansrijk voor grootschalige opstellingen voor windenergie naar voren. De oostzijde van het Colenbranderbosch is uitgesloten vanwege de laagvliegroute. Of andere locaties buiten Noordoost-Overijssel meer geschikt zullen zijn, is in het kader van dit onderzoek niet aan de orde.
15	Hoopt op keuze voor een andere optie.	In het onderzoek is rekening gehouden met diverse aspecten. Uit het onderzoek kwam het gebied Dedemsvaart-Zuid als meest kansrijk naar voren.

6. Bedrijventerreinen		
18	Hessenpoort 1 en 2 hebben ook al een grote verstorende invloed, daarom predikaat kansrijk van de locaties afhalen.	Ook bij industrieterreinen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de verstorende invloed van windturbines. Bij de concretisering zal daaraan aandacht worden besteed.
23	Aangeven op welke bedrijventerreinen plaatsing kan en criteria daarvoor.	Dit rapport richt zich op grootschalige opstellingen in het landelijk gebied. (Zie ook de handreiking in bijlage 5).
23	Plaatsing in combinatie met bedrijventerrein of grootschalig infrastructureel knooppunt.	
32	Voorkeur voor locatie waar al visuele verontreiniging is, zoals op industrieterrein. Windturbines horen niet in een landelijk landschap.	De stuurgroep ziet bedrijventerreinen als belangrijke locaties, met name voor solitaire en kleinschalige opstellingen. Daarnaast biedt het landelijk gebied, onder voorwaarden, ruimte voor grootschalige opstellingen.
7. Hinder, geluid, schitteringen		
alg.	Geluid; In veel brieven zijn vragen gesteld over de geluidscirkels c.q. de zone van 320 meter rondom windturbines.	In het rapport is in het algemeen uitgegaan van windturbines met een ashoogte van 80 meter. Wanneer de afstand tussen een windturbine/windpark en een woning ten minste vier maal de ashoogte bedraagt, hoeft conform de AMvB geen milieuvergunning te worden aangevraagd, als ook voldaan wordt aan de overige voorwaarden van de AMvB. Een milieuvergunning is ook niet nodig als bewoners van een woning die ligt binnen de genoemde afstand, zelf deelnemen aan het project. In de AMvB zijn veiligheids- en andere voorschriften opgesteld waar de opstelling aan moet voldoen. Daarom is in het rapport in zijn algemeenheid uitgegaan van zgn. "veiligheids"-cirkels met een straal van 320 meter (4 x 80 meter ashoogte). Bij lagere of hogere masten wordt de grootte van de cirkel uiteraard aangepast. Door realisering van de meest moderne windturbines (tandwiellose overbrenging) is de geluidsproductie aanzienlijk minder dan bij de tot nog toe toegepaste techniek.
3	Grondeigenaar aan de Otterswijk en wil geen windturbines of milieutechnische hinderaspecten (in zeer ruime zin) ondervinden.	Een grondeigenaar bepaalt zelf of hij windturbines op zijn terrein wil. De stuurgroep verwacht dat in overleg met betrokkenen de Overijsselse taakstelling gerealiseerd zal kunnen worden.
4	Slagschaduw, schitteringen en geluidsoverlast hebben nadelig effect op vakantiepark.	Een juiste oriëntatie van windturbines ten opzichte van woningen c.q. voorzieningen kan slagschaduw voorkomen. Schittering wordt ook tegengegaan door een bepaalde coating van de rotorbladen. Door een stilstandvoorziening (AMvB kan deze verplichten) kan te veel overlast ook worden voorkomen. Bij de vergunningverlening wordt hiermee nadrukkelijk rekening gehouden. Windturbines veroorzaken inderdaad geluid. De op te stellen turbines zullen moeten voldoen aan de daarvoor gestelde geluidseisen.

15	Otterswijk/Elfde Wijk Dedemsvaart; bedrijf (met paarden) zal veel hinder van het geluid ondervinden.	Zie antwoord op reactie 4. Verder is het niet te verwachten dat windturbinegeluid met als gevolg schrikeffecten ernstige persoonlijke ongelukken zal veroorzaken. Schrikeffecten treden alleen op bij plotseling optredende toenames van het geluid. Die toenames moeten daarbij dan ook nog van een voldoende hoog niveau zijn. Plotseling optredende verhogingen van geluidsniveaus doen zich bij windturbines echter niet voor en dus ook niet de veronderstelde schrikeffecten.
15	Geluidshinder en horizonvervuiling; flinke aantasting van ruimtelijk zicht, stilte en landelijk leven tussen vogels en wild.	De toegestane geluidsbelasting zal niet leiden tot de veronderstelde ernstige verstoring van de stilte. Overeenkomstig de Windnormcurve zal het geluidsniveau bij lage windsnelheden niet meer bedragen dan 40 dB(A). Bij hogere windsnelheden mag het geluidsniveau conform de Windnormcurve hoger zijn. Bij die hogere windsnelheden neemt echter ook het maskerende effect toe van windgeruis in bomen, struiken e.d.
20	Woningen in buitengebied. Rond woningen cirkels van 320m. Er is over het hoofd gezien dat er agrariërs zijn die turbines willen exploiteren. Bij een milieuvergunning zullen deze gebouwen geen belemmering vormen, dus zijn er meer kansrijke gebieden.	Op voorhand is niet te zeggen welke agrariër zelf een windturbine zal willen plaatsen. Dit is dan ook geen vast gegeven waar mee gerekend kan worden. Als betreffende bewoner participeert in het project levert de vergunning inderdaad minder problemen op. Zie ook het antwoord op de eerste reactie in deze paragraaf; geluid-algemeen.
33	Reeds eerder aangegeven tegen plaatsing te zijn vanwege geluidsoverlast en horizonvervuiling. Geluid is tot 2 km te horen en 320m is veel te kort.	Het is bekend dat de geluidsproductie van windturbines onder bepaalde omstandigheden wat kan afwijken van de gemiddelde productie. In de geluidsrapportages bij de vergunningaanvraag c.q. de melding in het kader van het 'Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer' dient daar dan ook aandacht aan besteed te worden. Het is aan het bevoegd gezag om bij de beoordeling van de vergunningaanvraag of van de melding nadere eisen te stellen ten aanzien van het akoestisch rapport in het geval de afwijkende geluidsproductie niet of onvoldoende in beeld is gebracht.
37	Leefbaarheid heeft slechts factor 2. Niet aantasten van leefbaarheid zou vertrekpunt moeten zijn. Geluid, slagschaduw, schittering; of omwonenden meer gedogen mag geen rol spelen. Twijfel over of 320m de juiste maat is. Onderzoek naar gevolgen voor omwonenden.	Deze grens van 320 meter is gebaseerd op onderzoek en is afkomstig uit de AMvB (zie ook het antwoord op de eerste reactie in deze paragraaf; geluid-algemeen).
45, 46	Leefbaarheid. AMvB is basis voor dit criterium. Windparken die hieraan voldoen (afstand 320 meter) worden kansrijker geacht. Bij initiatief langs A28 is voldoende ruimte (meer dan 320 meter) aanwezig om te voldoen aan eisen met betrekking tot geluid en slagschaduw. Opvallend is dat bij de in de bijlage uitgewerkte plaatsingsmodellen AMvB eisen vaak genegeerd worden. Bijvoorbeeld Tolhuislanden. Er zal dan een milieuvergunning aangevraagd moeten worden. Ook bij die aanvraag zal aan de eisen van onder andere geluid voldaan moeten worden. Verzoek om bij het selecteren van individuele initiatieven méér rekening te houden met AMvB.	De AMvB-eisen zijn zoveel als mogelijk meegenomen. Dit sluit echter niet uit dat er gebieden met daarbinnen locaties geselecteerd worden waarvoor dus een milieuvergunning vereist is.

52, 59	Rijksweg geeft ook geluidhinder. De extra hinder voor bewoners door plaatsing van turbines is niet groot en zeker niet te vergelijken met de extra hinder bij plaatsing in het open veld. Tolhuislanden en Staphorst-Zuid zouden tot de “meest kansrijke” gaan behoren.	De stelling m.b.t. de geluidsaspecten wordt onderschreven. Rekening houdend met alle ruimtelijke kwaliteitsaspecten scoren echter andere locaties beter.
53	Windturbines zijn niet lelijk, maar buitengewoon lelijk. Nederlandse verhalwoorden (beeldkwaliteit, landschapswaarden) worden ingezet om iets wat men eigenlijk verfoeit te optimaliseren via taal. Ze zijn lelijk omdat de schaal ten opzichte van de omgeving niet klopt. Beweging is onaangenaam voor het oog. Verhoudingen tussen diverse onderdelen van de turbine zijn stuitend. Geluidscirkels van 4x de hoogte is heel oneerlijk, omdat het de hoogte exclusief de wieken betreft. Is de meetwijze van de 320 meter cirkels aanvechtbaar (welk punt van het huis wordt als referentiepunt genomen, telt ook de wiekhoogte mee)?	Lelijk of mooi is subjectief. Of een windturbineopstelling uiteindelijk wel of niet mooi wordt gevonden, blijft een kwestie van smaak. De aanleiding voor het mogelijk maken van plaatsing van windturbines is ook niet de verfraaiing van het landschap, maar het opwekken van duurzame energie. De afstandseis van 4x de ashoogte tot de dichtstbijzijnde geluidsgevoelige bestemming is een algemene voorwaarde waaraan een windturbinepark moet voldoen om onder de AMvB te vallen (zie ook het antwoord op de eerste reactie in deze paragraaf; geluid-algemeen).
53	Windturbines produceren geluid. Stilte is schaars en grote lege gebieden ook. Juist dat zijn geschikt geachte gebieden.	Bij het onderzoek hebben vele aspecten een rol gespeeld onder andere het aspect geluidhinder (320 meter-zone rondom bebouwing). De waardering van de gebieden heeft plaatsgevonden na weging van alle betrokken aspecten.
53	Hier komen wonen vanwege beroep (musicus). Heb als componist zoveel mogelijk stilte nodig om werk goed te kunnen uitoefenen. Werk graag in de buitenlucht in eigen tuin. Ben gaan luisteren bij turbines en geschrokken van gezoem en gebrom, ook op tamelijk grote afstand. Verwacht van model 2A en 2B geluidsoverlast. De normen van musici zijn ongetwijfeld strenger dan het gemeten geluidsniveau ‘binnen de norm’. Wat kan ik doen om geluidsoverlast erkend te krijgen als bezwaar indien de daadwerkelijk gemeten geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft? En wie meet er? <u>Zijn daar onafhankelijke meters voor te krijgen? Wie betaalt dat?</u>	De niveaus behorend bij de windnormcurve van 40 dB(A) zijn alleszins redelijk voor het landelijk gebied en blijven binnen de wettelijke normen. Verder is niets bekend over afwijkende geluidsnormen voor bepaalde beroepsgroepen.
55	Bekend met een nieuw ontwikkeld rotorblad dat voor veel minder geluidsoverlast zou zorgen? Is dit reden om de minimale afstand aan te passen? Zijn er nog andere technische ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de te maken keuzes?	Ja, op dit moment worden er veldmetingen mee verricht. Of hiermee de minimale afstand verkleind wordt is nog maar de vraag. De overheden hebben bij de vergunningverlening te maken met de huidige regelgeving. Ook op windturbinegebied gaan de technische ontwikkelingen door. Windturbines worden hoger en de rotordiameter groter. Het vermogen van de windturbines neemt ook toe waardoor het plaatsen in het binnenland aantrekkelijker wordt. Binnen de door de overheden te stellen randvoorwaarden is de keuze aan de initiatiefnemer die uiteindelijk ergens een windturbinepark wil neerzetten. Voor elke locatie is een bepaald type windturbine het meest geschikt. We gaan uit van het totale aanbod aan turbines van alle leveranciers die er zijn. Zie ook het antwoord op de eerste reactie in deze paragraaf; geluid-algemeen.

	8. Horizonvervuiling	
37, 42	<p>Dedemsvaart-Zuid; Dunbevolkt gebied krijgt minder gewenste bestemmingen toebedeeld. Waardevol jong ontginningslandschap. Karakteristiek zijn grote open ruimten. Zonder obstakels, ver kijken. Ernstige verstoring openheid. Lijnen dwars door open ruimten vermijden. 30 MW ten koste van maagdelijkheid van het landschap, onze woonomgeving terwijl omstandigheden (windkracht, invoedingspunt) niet super zijn. Plaatsing in gebieden waar al verstoring is. Veenontginningslandschap ten zuiden van Dedemsvaart wordt gekenmerkt door grote openheid en grootschaligheid, zoals meer in Noordoost. Daardoor volgens stuurgroep geschikt. Maar gezien vanuit Vechtdal en bebossing geeft de "ongerepte" vlakte een verrassend effect. Hier is plaatsing van een beperkt aantal turbines acceptabel. Maar door een windturbinepark (of een aantal kleinere parken) van 18 turbines van 100 meter wordt de oorspronkelijkheid van dit landschap volledig aangetast. Gezien relatief geringe opbrengst is dit deze landschapsaantasting wel waard?</p>	<p>Windturbines hebben door hun schaal en vormgeving een sterke invloed op het landschap, zowel op de plek zelf als in de nabije omgeving. Gezocht is naar de plaatsen waar turbines het best aansluiten bij de aard en het karakter van het landschap. Het grootschalige jonge ontginningslandschap komt hierbij als meest geschikt naar voren. Bij een zorgvuldige situering van de turbines hoeft dit niet tot afbreuk van de landschappelijke kwaliteit te leiden.</p>
39	<p>Uitzicht wordt verpest door draaiende windturbines.</p>	<p>Windturbines worden door een ieder verschillend ervaren en de meningen lopen uiteen van erg mooi tot erg lelijk. Dit is dus een subjectief aspect en hier zijn geen voorschriften voor. Het is een taak van de overheid om te zorgen voor voldoende draagvlak voor windenergie en om dit aspect af te wegen tegen andere aspecten.</p>
47	<p>Volgens rapport is Dedemsvaart-Zuid zeer geschikt. Er zijn nog maar weinig open gebieden. Hier zuinig op zijn en vrijwaren van 'verstening, onduistering' en lawaaitoename. De provincie heeft bij bestemmingsplan Avereest in 2000 aangedrongen op handhaving karakteristieke veenontginningslandschap. Windturbines van ongeveer 125 meter doen daar sterk afbreuk aan. Er is al een zeer beeldbepalende hoogspanningslijn. Het is ook merkwaardig om te verbieden om b.v. bos te planten vanwege verlies aan open ruimte, maar wel horizonvervuilende turbines toe te staan. Het is opmerkelijk dat Drenthe geen windturbines wil hebben in de Veenkoloniën.</p>	<p>Zie ook antwoord op reactie 37. De stuurgroep onderschrijft dat we zuinig moeten zijn op bestaande kwaliteiten. Maar ook wordt de conclusie van het onderzoek gedeeld dat windturbines in Dedemsvaart-Zuid op een landschappelijk verantwoorde wijze kunnen worden gerealiseerd. Aanplant van bos heeft een heel andere invloed op de openheid van het landschap dan windturbines.</p>
53	<p>Bij plaatsing gaan we in de omgeving en vanuit huis en tuin geweldig lelijke objecten zien, verergerd door hinderlijke bewegingen en schaduwen. Dit is voor ons een immateriële schadepost. We hebben er niet om gevraagd, het was er niet toen we hier kwamen wonen en was ook niet te voorzien.</p>	<p>Het is niet altijd te voorzien en te voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen invloed hebben op bestaande bewoning.</p>

	9. Initiatieven en bestaande opstellingen	
19	Met interesse kennisgenomen van rapport omdat in gemeente Hardenberg een presentatie van een initiatief is ingediend. Locatie ligt in deelgebied 34 Radewijkerveld. In het rapport niet kansrijk geacht voor grootschalige opstellingen.	De gemeente Hardenberg zal na vaststelling van de beleidsvisie aan de slag gaan met concrete initiatieven en beoordelen of deze binnen de beleidsvisie passen. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
27	Wij hebben met interesse kennis genomen van het rapport, te meer omdat wij in de gemeente Staphorst een verzoek om planologische medewerking aan een windturbinepark hebben ingediend. De locatie ligt parallel aan de snelweg A28 te Staphorst, in het deelgebied 11 (Staphorst/A28 Noord). Dit deelgebied wordt niet kansrijk geacht.	Het initiatief van Groenraedt b.v. is bekend bij de gemeente, maar beoordeling van concrete initiatieven is nu niet aan de orde. Dit gebeurt na vaststelling van de beleidsvisie. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
27	Project niet verder opgepakt door gemeente Staphorst vanwege eventuele aanpak aansluiting A28/A32 (Knooppunt Lankhorst). Rijkswaterstaat gaat hier voorlopig niet aan de slag. Indien nodig, overleg met de gemeente en Rijkswaterstaat over te nemen maatregelen. Overleg met de gemeente Staphorst. Het besluitvormingsproces had enige vertraging opgelopen. Nooit begrepen dat gemeente negatief staat tegenover windturbines in de omgeving van de A28. Steeds heeft het er derhalve naar uitgezien dat de gemeente een positieve beslissing zou nemen, dan wel zou aansturen op een compromis met een in de nabije omgeving van onze locatie geïnitieerd plan. College heeft laten weten de behandeling van ons verzoek in afwachting van het onderzoek van de provincie, voorlopig op te schorten. Verbaasd over verleende vergunning voor de bouw van drie solitaire windturbines. Het initiatief van Groenraedt komt er in het licht van het rapport beter af dan de reeds vergunde turbines. Toch terzijde geschoven. Verzoek aan gemeente om op basis van het nu geldende interim-beleid verder te gaan met deze locatie voor een windpark.	De plannen zijn in eerste instantie vertraagd door de mogelijke ontwikkelingen rond het knooppunt Lankhorst. Aangezien enkele turbines van Groenraedt vlak langs de A 28 zijn gelegen, diende eerst afgewacht te worden hoe bovenstaande plannen zich zouden ontwikkelen. Inmiddels ligt er nog een ander argument om de plannen van Groenraedt aan te houden, namelijk het windbeleid dat opgesteld wordt voor Noordoost-Overijssel. De gemeente heeft aangegeven eerst de vaststelling van dit beleid af te willen wachten, alvorens tot nadere gemeentelijke besluitvorming over te gaan. De verbazing over de verleende vergunning voor drie solitaire turbines wordt niet gedeeld. Allereerst betreft het geen solitaire turbines maar een cluster van 3 turbines, passend binnen het interimbeleid van de provincie. Daarnaast was door de gemeente al medewerking aan dit project toegezegd, voordat er sprake was van het opstellen van beleid voor Noordoost-Overijssel. Bij het project van inspreker was hiervan geen sprake. Er wordt geen aanleiding gezien om terug te komen op het eerder ingenomen standpunt, inhoudende dat eerst het meermalen genoemde beleid wordt afgewacht alvorens verder gegaan wordt met bij de gemeente ingediende initiatieven. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
28	Wij hebben met interesse kennis genomen van het rapport, te meer omdat wij in de gemeente Ommen een presentatie van een initiatief hebben ingediend. De locatie, het gebied de Driehoek, ligt in deelgebied 30 (Dedemsvaart-Zuid). Dit deelgebied is 'meest kansrijk'. De Driehoek ligt binnen één van de voorkeurslocaties in Dedemsvaart-Zuid.	De opmerking kan voor kennisgeving worden aangenomen. Eerst nadat de beleidsvisie door de gemeente Ommen is vastgesteld zal een besluit over de voorliggende initiatieven worden genomen. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
28	Geen van de opstellingsmogelijkheden van het rapport zijn in De Driehoek windturbines gelegen. Wijzen op alternatieve opstellingsmogelijkheid. Cluster van 6 turbines, in de vorm van een driehoek. Driehoek oogt beter dan vierkant of rechthoek. Alternatief sluit uitstekend aan bij toekomstige N34/36. Vorig jaar sluitende afspraken gemaakt met grondeigenaren. Dit alternatief meenemen in streekplan.	Concrete initiatieven zijn nu niet aan de orde. Deze worden gezien nadat de beleidsvisie is vastgesteld en de plannen van concrete initiatieven bij de gemeente zijn ingediend. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.

35	<p>Onderschrijven voorlopige conclusie en aanbevelingen dat grootschalige projecten met opstellingen in willekeurige vorm alleen in door de stuurgroep aangewezen kansrijke gebieden mogelijk zijn. Willen voor- en nadelen van deze zienswijze kenbaar maken en initiatieven in de Vinkenbuurt toelichten.</p> <p>Beoogde grootschaligheid volgens Ommerwind beperkt mogelijk binnen zoekgebied en heeft verstrekkende gevolgen voor de toekomst van windenergie in Noordoost-Overijssel. Compacte opstelling van turbines in eigen windgebied heeft voordelen. Wil uiteindelijk bewerkstelligen dat in Vinkenbuurt mogelijkheden komen voor windturbines; zijnde een uitbreiding van bestaande bedrijfsactiviteiten.</p>	<p>Deze reactie nemen wij voor kennisgeving aan; de stuurgroep reageert niet op concrete initiatieven. Als de initiatiefnemers het plan hebben ingediend zal de gemeente het beoordelen.</p> <p>Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.</p>
35	<p>Projectomschrijving van lijnopstelling 5 windturbines Vinkenbuurt. Eigen beoordeling van dit plan volgens criteria onderzoeksrapport. Zie nota bij originele brief. Gebied heeft goede mogelijkheden.</p>	<p>Wij hebben kennis genomen van deze beoordeling, maar beoordeling van concrete initiatieven is nu niet aan de orde.</p> <p>Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.</p>
54	<p>Rapport houdt geen rekening met bestaande opstellingen of initiatieven die vergunning hebben. Tevens is geconcludeerd dat de drie turbines van Staphorst afbreuk doen aan de beeldkwaliteit van bijna alle projectmodellen.</p> <p>Dit spreekt elkaar tegen, maar door planaanpassing kan voldaan worden aan de wens van lijnen in dezelfde richting. Ook in een brief opgemerkt door Het Oversticht.</p>	<p>Bij de realisering van grootschalige opstellingen zal rekening gehouden moeten worden met reeds gerealiseerde initiatieven.</p>
10. Klein- en grootschalige mogelijkheden in streekplan		
20	<p>Onderbouwing van uitsluiting kleinschalige opstellingen is twijfelachtig: Wat is dat, doen afbreuk aan het "stevige regionale beeld dat met grootschalig gerealiseerd kan worden."?</p>	<p>Door plaatsing van enkele grootschalige opstellingen wordt een helder en eenduidig regionaal beeld neergezet. Zo is duidelijk herkenbaar dat Overijssel een provincie is die staat voor windenergie.</p> <p>Door willekeurig, her en der verspreid in het landschap turbines neer te zetten, ontstaat verrommeling van het landschap en er wordt geen sterk en eenduidig beeld ervaren. Bovendien vindt dan een ongewenste aantasting van het landschap plaats.</p>
20	<p>Waarom zorgen kleinschalige opstellingen voor verrommeling van het beeld? Hier zijn we het niet mee eens.</p>	<p>Voor hetzelfde vermogen windenergie zijn meer opstellingen nodig. Dus kleinschalige opstellingen (3-5 turbines) resulteren in een beduidend groter aantal clusters of lijnen in meer gebieden; algemeen wordt dit ervaren als verrommeling van het landschap.</p> <p>De stuurgroep heeft bij de opzet van het onderzoek gekozen voor enkele grootschalige opstellingen (6 of meer windturbines) in plaats van veel kleinschalige opstellingen in het buitengebied. Hierbij speelt de aantasting van het landschap een belangrijke rol.</p>

37	Opstellingsmogelijkheid wegingsfactor 2. Dit zegt niets over de mogelijkheid van rendabele windenergie, maar alleen over een ruimtelijk aspect. Binnen het rijksbeleid passen zowel klein- als grootschalige toepassingen. Clustering brengt meer overlast met zich mee voor landschap en leefbaarheid (visueel en geluid). Infrastructuur nodig voor onderhoud en aanleg beïnvloeden het gebied sterk negatief.	Vertrekpunt was het onderzoeken van de plaatsingsmogelijkheden voor grootschalige opstellingen. De achtergrond hiervan is dat wij in het algemeen een beperkt aantal grootschalige opstellingen veel aantrekkelijker vinden dan een groot aantal kleinschalige opstellingen. Daarom hebben de opstellingsmogelijkheden de wegingsfactor 2 gekregen. Daarnaast vinden zoveel mogelijk objectieve beoordelingen plaats van zowel de landschappelijke inpassing als het effect op de leefbaarheid. De benodigde infrastructuur hoeft niet zwaarder te zijn voor grootschalige opstellingen. Er zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van de bestaande infrastructuur. Negatieve invloed op het gebied zal in de meeste gevallen heel erg beperkt zijn. Zie ook bovenstaand antwoord op reactie 20.
55	In het rapport staat dat 'kleinschalige opstellingen afbreuk doen aan het stevige regionale beeld dat met grootschalige opstellingen kan worden gerealiseerd'. De vraag is of beleid gericht op een 'stevig regionaal beeld' gedragen beleid is en realiseerbaar beleid is. Waarom geen beleidskeuze voor een mix van grootschalige en kleinschalige projecten. Kleinschalige hebben onder de bevolking een veel groter draagvlak waardoor de 30MW veel eenvoudiger gehaald zou kunnen worden. Zet dus in op meer projecten, zowel grootschalig als kleinschalig. En doe op zijn minst deze projecten niet af als "afbreuk". Is nader onderzoek naar draagvlak hiervoor niet wenselijk?	Met grootschalige opstellingen wordt in het onderzoeksrapport bedoeld 6 of meer windturbines; in het algemeen is er veel meer draagvlak voor een beperkt aantal grootschalige opstellingen dan voor een groot aantal kleinschalige opstellingen.
11. Laagvliegrouete		
25	Uitgesloten gebieden/Laagvliegrouete. Door windparken onder de westelijke laagvliegrouete bij voorbaat uit te sluiten bestaat de kans dat kansrijke gebieden blijven liggen. Verzoek om te anticiperen op definitieve opschorting van laagvliegrouete en gebieden mee te nemen.	Het is niet mogelijk nu te anticiperen op definitieve afschaffing van de laagvliegrouete.
52, 59	Aan de westkant van Tolhuislanden loopt een laagvliegrouete, waarvan het gebruik sinds enige tijd is opgeschort. Het is niet uitgesloten dat deze buiten gebruik wordt gesteld. Meer duidelijkheid is voorzien bij de herziening van het Structuurplan Militaire Terreinen eind 2004. Aanbeveling om rekening te houden met te verwachten opheffing. Dan kunnen er vanaf Hessenpoort tot Lichtmis turbines geplaatst worden langs de A28. Gevoegd bij de mogelijkheden van Staphorst-Zuid en/of Dedemsvaart-Zuid is dit ruim voldoende voor de taakstelling.	Zie bovenstaand antwoord op reactie 25.
12. MER		
2	Van de provincie wordt toezegging gevraagd om in ieder geval een MER te laten uitvoeren (door initiatiefnemers) bij grootschalige windparken.	Volgens de AMvB is er een MER-beoordelingsplicht voor parken groter dan 10MW of groter dan 10 turbines. Gemeenten kunnen initiatiefnemers vragen een MER-beoordeling te (laten) uitvoeren. Dit wordt een aandachtspunt in de beleidsvisie.

37	Dedemsvaart-Zuid is door provincie niet aangewezen als belangrijk voor natuur, vogels of ecologische structuur, vooral van belang voor landbouw. Enige discussie hierover is wel terecht vanwege weidevogels en ganzen. MER-studie als voorwaarde voor vestiging.	Zie bovenstaand antwoord op reactie 2. Concrete initiatieven zullen nader beoordeeld worden op verschillende aspecten waaronder natuur en landschap.
40	Rapport is globale verkenning, invloed op natuur en landschap is niet volledig onderzocht. Dringen aan op uitvoering MER bij vergunningaanvraag.	Het onderzoek was gericht op de plaatsingsmogelijkheden voor grootschalige opstellingen. Daadwerkelijke plannen voor grootschalige opstellingen zullen nader worden beoordeeld op een aantal aspecten, waaronder de invloed op natuur en landschap. Het uitvoeren van een MER-beoordeling is verplicht bij opstellingen van groter dan 10 MW of meer dan 10 turbines. Zie bovenstaand antwoord op reactie 2.
48	Suggestie om MER te verplichten ook voor opstellingen kleiner dan 10 MW.	De rijksoverheid legt de grens bij 10 MW. Zie bovenstaand antwoord op reactie 2.
13. Relatie met natuur en landschap, Belvédère		
3	Open grootschalig landbouwgebied wordt enorm aangetast en kapot gemaakt. Natuurwaarden worden overgewaardeerd en menselijke aspecten ondergewaardeerd.	Windturbines kunnen goed samengaan met grootschalige landbouw en indien zorgvuldig gesitueerd hoeven zij ook visueel geen negatieve invloed te hebben op het landschap. Alle betrokken aspecten zoals natuur, landschap, geluidhinder e.d. zijn in beeld gebracht en zorgvuldig afgewogen.
5	Idem briefnr. 7-8-13-14-21-24-26-29-31-32-33-49. Eerst kijken naar rendement van al op stapel staande projecten en al gerealiseerde projecten. Als doel gehaald wordt, terughoudend zijn met nieuwe projecten. Landschap niet meer dan nodig verstoren.	De provincie heeft in de BLOW afgesproken ten minste 30 MW aan windenergie te produceren in 2010. Het gaat hier om een minimum. Indien er op een landschappelijk verantwoorde wijze in Overijssel meer vermogen aan windenergie kan worden geproduceerd zullen de provincie en de gemeenten hier hun medewerking aan geven.
18	Tolhuislanden en Dalfserveld liggen min of meer in leef- en werkgebied en plaatsing houdt een aantasting van dit agrarisch gebied in.	Aspecten van leefbaarheid zijn meegenomen bij de selectie van gebieden onder andere via de 320-meter zones rondom bebouwing. Windturbines hoeven geen belemmering voor de agrarische bedrijfsvoering te betekenen maar kunnen in sommige gevallen juist leiden tot neveninkomsten.
22	Voorkeur voor Dedemsvaart-Zuid. (8-18 turbines mogelijk). Maximale invulling tot 18 turbines heeft voorkeur, omdat dit vanuit natuur en landschap geschiktere plek in Overijssel is. Veel turbines waardoor groot deel taakstelling kan worden gerealiseerd. Door initiatieven is realisering op korte termijn mogelijk. Overige locaties gevoeliger in verband met natuur, landschap en vogelwaarden. In aanvulling op locatie Dedemsvaart-Zuid voorkeur voor Dalfserveld (8-18 turbines mogelijk). Omdat veel turbines geplaatst kunnen worden. Instemming mits de overige locaties afvallen (Tolhuislanden, Nieuwleusen-West en Staphorst-Zuid) vanwege natuur- en landschapswaarden. En onder voorwaarde van aanvullend vogelonderzoek. Met locaties Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld en 3 turbines Staphorst kan ruim 68MW of meer gerealiseerd worden.	Wij onderkennen de gevoeligheden van de gebieden Tolhuislanden, Nieuwleusen-West en Staphorst-Zuid. In de beleidsvisie zullen wij nader aangeven hoe wij met deze gebieden willen omgaan.

27	Alleen ligging binnen een Belvédèregebied komt naar voren als argument waarom windenergie op deze plaats minder geschikt zou kunnen zijn. Door de ligging bij de snelweg A28 en deels tussen de A28 en de spoorlijn is het goed mogelijk dat dit argument niet zwaar hoeft te tellen. Een onderzoek, gericht op Belvédèreaspecten en in hoeverre windturbines hierop een negatieve invloed hebben, is op zijn plaats. Indien nodig, wil Groenraedt hiervoor een bijdrage leveren.	Het gebied is niet alleen minder kansrijk voor windenergie vanwege de status van Belvédère-gebied maar ook vanwege de ligging in de directe nabijheid van het Reestdal (status als PEHS en waardevol oud cultuurlandschap). Realisering van windturbines in dit gebied zal afbreuk doen aan de specifieke landschappelijke kwaliteiten van dit gebied.
34	Initiatiefgroep heeft goede inpassing gezocht bij lijnen in het landschap: sloten (wijken), wegen, hoogspanningslijn.	Mooi dat initiatieven lijken aan te sluiten bij conclusies van onderzoeksrapport, maar officiële beoordeling van initiatieven is nu niet aan de orde. Dit gebeurt na vaststelling van de beleidsvisie door de gemeenten. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
55	In Hardenberg werd gesteld dat voor de acceptatie van windenergie een gecombineerd landschappelijk beeld van producent naast verbruiker een pré is. Hierover wordt niet gesproken in het rapport. Het is zelfs zo dat de grootschalige locaties juist helemaal geen gecombineerd landschappelijk beeld oproepen. Er zijn eerder nagenoeg geen gebruikers te onderscheiden. Is dat geen afbreukbeleid t.a.v. de landschappelijke inpassing?	Een gecombineerd beeld van producent en verbruiker kan inderdaad een positieve invloed hebben op de acceptatie van windturbines. Dit is vooral het geval op grote bedrijventerreinen.
14. Relatie met andere sectoren; recreatie, landbouw		
4	Visie ontbreekt op effect van turbines op verblijfsrecreatie in buitengebied. Gegevens over invloed windturbines op recreatief product ontbreken in het rapport.	Hinderaspecten (o.a. geluid, schittering en slagschaduw) zijn reeds geregeld in voorschriften in de AMvB. Naar het oordeel van de stuurgroep zijn voor verblijfsrecreatie geen aanvullende voorschriften nodig.
16	Plaatsing nabij Het Stoetenslagh en Parc Landgoed Rheezicht is in strijd met de bedoeling van het bestemmingsplan en de basis van vergunningverlening voor 90 recreatiewoningen (Rheezicht). Basisgedachte is rust, ruimte, natuur. Deze worden hevig verstoord.	De veiligheids- en geluidsnormen uit de AMvB gelden ook voor de verblijfsrecreatie. Deze normen zullen ook bij recreatiewoningen/parken worden toegepast en gehandhaafd. Van strengere normen voor de verblijfsrecreatie is niets bekend. Naar het oordeel van de stuurgroep zijn geen aanvullende voorschriften nodig.
10	Ondersteunen ondernemingsgeest agrariërs. Neveninkomsten (soms) noodzakelijk.	Ook de stuurgroep wil dit ondersteunen mits het geen afbreuk doet aan andere (ruimtelijke) belangen.
20	Staan achter het stimuleren van windenergie. Binnen agrarische sector is interesse voor exploiteren van windturbines. Plaatsing bij agrarische bedrijven wordt feitelijk uitgesloten terwijl: - agrarische ondernemers professioneel windenergie willen exploiteren door teruglevering aan het net of voor eigen behoefte. - windenergie is prima vorm van verbrede landbouw. - bijdrage van windenergie als duurzame energiebron wordt nodeloos beperkt	Zie bovenstaand antwoord op reactie 10. Plaatsing van veel solitaire en kleinschalige opstellingen van windturbines zal de kwaliteit van het landschap ernstig aantasten. Daarom streeft de stuurgroep naar enkele grootschalige opstellingen.
15. Omvang opstellingen		
5	Idem briefnr. 7-8-13-14-21-24-26-29-31-32-33-49. Liever een groot cluster dan kleinere aantallen op meerdere locaties i.v.m. verstoring landschap.	Ook de stuurgroep geeft de voorkeur aan één of enkele grotere clusters of lijnen boven meerdere kleinere clusters of lijnen.

10	Begrijpelijk en aanvaardbaar om grotere clusters te plaatsen in plaats van over de hele provincie verspreid.	
22	Wensen tav voorkeurslocaties. Voorstander van enkele grootschalige opstellingen i.p.v. meerdere kleine.	
23	Voorstander van enkele grootschalige opstellingen (clusters) die qua structuur een duidelijke relatie hebben met de onderliggende structuur van het landschap. Landschappelijk zijn Dedemsvaart-zuid, Dalfsenerveld, Nieuwleusen-West geschikt. Verschillende locaties moeten duidelijke eenheid vormen of visueel geheel van elkaar gescheiden zijn.	Komt overeen met beschrijving in het onderzoeksrapport.
35	Open gebieden. Het valt te betwijfelen of clusteropstellingen moeten worden nagestreefd. Vinden 2 naast elkaar gelegen afzonderlijke windparken in cluster of lange lijnopstelling teveel afbreuk doen aan het verdwijnen van open gebieden als een landschappelijk schaars goed. Voorstel om in het Ommerwindgebied relatief korte, uiterst efficiënte lijnopstelling te projecteren te midden van een westelijk en oostelijk windpark met clusters of lijnen van 6 om meer turbines. Visueel ontstaat een samenhangend geheel binnen het zoekgebied en naar ratio verdeeld over de 4 deelnemende gemeenten. (Staphorst krijgt al turbines op haar grondgebied). Visuele belemmeringen. In het windgebied van Ommerwind liggen agrarische gebouwen met erfbeplanting die laag gewaardeerd worden door burgers. Turbines zullen weinig afbreuk doen aan de visuele waarde. Door lage erfbeplanting wordt het directe aanzicht ten dele voorkomen. Volledig wegnemen van visuele belemmeringen door inpassing is niet mogelijk.	Het streven van de stuurgroep is een samenhangend concept voor windturbinelocaties in Noordoost-Overijssel te ontwikkelen dat enerzijds tegemoet komt aan de wens van duurzame energie en anderzijds de bestaande kwaliteiten, waaronder landschap, zoveel mogelijk spaart.
35	Argumentatie uit de nota dient als aanvulling op het gepubliceerde rapport. Willen benadrukken dat niet alleen grootschalige projecten moeten worden nagestreefd en voor efficiënte initiatieven een kans moet blijven.	Kleinschalige opstellingen doen afbreuk aan het stevige regionale beeld dat met grootschalige opstellingen in Noordoost-Overijssel kan worden gerealiseerd. Bovendien kan de taakstelling van ten minste 30 MW kan ook met alleen grootschalige opstellingen worden gehaald. Zie ook antwoord op reactie 55 in paragraaf 10.
16. Plaatsing bij infrastructuur		
18	Combinatie met twee hoogspanningslijnen in Dalfserveld is niet ideaal.	Dit is inderdaad geen ideale situatie, maar de 220 KV-hoogspanningslijn die gedeeltelijk evenwijdig aan de spoorlijn loopt wordt voor 2010 afgebroken.
1	Beter is windturbines te plaatsen langs de spoorlijn.	Met turbines kunnen lijnen in het landschap geaccentueerd worden. Of dit wenselijk is, daar wordt verschillend over gedacht. Ook over lijnopstellingen langs snelwegen en spoorwegen verschillen de meningen. Over het algemeen worden spoorlijnen minder geschikt geacht, omdat zij vrij ondergeschikt in het landschap aanwezig zijn. Voor snelwegen ligt dit vaak wat anders.
23	Afwijzend tegenover lijnopstellingen langs spoorlijn of snelweg. Snelweg is zelfstandige, onafhankelijke lijn, een ondergeschikt element in het landschap dat geen nadruk behoeft.	
38	Plaatsing langs spoorlijn en A28 accentueert deze nu nog geïntegreerde lijnen in het open gebied. Dit is niet wenselijk.	

35	<p>Infrastructuur. Wenselijk is aanleggen van windturbineopstellingen volgens ter plaatse herkenbare infrastructurale werken. In open gebieden is deze infrastructuur veel minder duidelijk aanwezig dan in een kleiner geschikt gebied.</p> <p>In het Ommerwindgebied is opstelling langs bestaande lijnen en landschapsindelingen onontkoombaar. De uiteindelijke benodigde (visuele) gebruiksoppervlakte per windturbine (MW) is het allerlaagst door de ideale lijnopstelling ten opzichte van de windrichting te combineren met infrastructurale kenmerken van het gebied.</p>	<p>In het algemeen wordt deze stelling onderschreven.</p> <p>Beoordeling van een concreet initiatief is in deze reactienota echter niet aan de orde.</p> <p>Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.</p>
45	<p>Aansluiten bij landschappelijke karakteristiek. Door aan te sluiten bij de A28 en het bedrijventerrein aan de zuidzijde van Staphorst voldoet de opstelling aan de criteria. Gekozen voor een lijnvormige opstelling omdat deze het minst verstoring werkt. Lijn langs snelweg biedt een duidelijke structuur voor de reiziger. Snelweg wordt al benadrukt door bosschages bij de viaducten. Een windpark is geen 'dichte muur' maar vormt een transparant geheel. De zeer hoge windturbines hebben een andere schaal en komen daardoor in feite los te staan van het onderliggende landschap dat hierdoor prima onder de windturbines beleefd kan worden.</p>	<p>Staphorst-Zuid is in het onderzoeksrapport als een van de kansrijke locaties opgenomen. Zie ook bovenstaande antwoorden op reacties 23 en 35.</p> <p>Het landschappelijk aspect is niet doorslaggevend geweest bij de keuze voor deze locatie.</p>
60	<p>In het hoofd- en bijlagenrapport is summier de 'Beleidsregel voor het plaatsen van windturbines op, in of over rijkswaterstaatswerken' omschreven.</p> <p>Verzoek om in de tekst een verwijzing op te nemen naar deze beleidsregel.</p>	<p>Wij hebben kennis genomen van de beleidsregel en het verzoek.</p>
60	<p>Geeft aanvullende informatie en uiteenzetting van de opvatting van Rijkswaterstaat t.a.v. plaatsing van turbines langs rijksinfrastructuur.</p> <p>Verzoek om kennis te nemen van de beleidsregel en rekening te houden met de door Rijkswaterstaat te behartigen belangen.</p>	<p>Deze reactie nemen wij voor kennisgeving aan.</p>
17. Vermogen, rendement, kosten		
33, 47	<p>Volgens Deens onderzoek is windenergie te duur.</p> <p>Missen hoofdstuk over nut en kosten van windenergie voor de gemeenschap. Marginale bijdrage aan CO₂ problematiek en maximale impact op het landschap. Windenergie levert slechts enkele promillen van het totale energieverbruik. Overijssel wil minstens 30MW vermogen opstellen. Rendement is slechts 20%. Dus in werkelijkheid ca. 6 MW vermogen op jaarbasis. Kostprijs windenergie is ca. 2x zo hoog als stroom van conventionele centrales.</p>	<p>Door subsidies en fiscale instrumenten is windenergie rendabel. Weliswaar is windenergie duurder dan conventioneel opgewekte stroom, maar om CO₂ reductie te bereiken en in verband met de eindigheid van fossiele brandstoffen, is opwekking van duurzame energie noodzakelijk.</p>
35	<p>Windaanbod en windrichting. Windaanbod beperkt ten opzichte van locaties aan de kust of waterrijke gebieden. Bepalend voor rendement is ideale opstelling ten opzichte van de hoofdwindrichting ZW, waarbij de turbines onderling geen of zeer weinig invloed op elkaar uitoefenen.</p> <p>Windaanbod speelt een minder bepalende rol. Windrichting moet van groter belang geacht worden. Lange lijnopstellingen zijn niet wenselijk en clusters geven een onrustig beeld.</p>	<p>Gezien het lagere windaanbod heeft Overijssel een lagere taakstelling dan de kustprovincies. In de BLOW heeft de provincie afgesproken ten minste 30 MW aan windenergie te realiseren in 2010.</p> <p>De beleidsvisie biedt mogelijkheden om meer te realiseren.</p> <p>In het algemeen heeft de stuurgroep geen voorkeur voor clusters of lijnen.</p>

48	Verwarring van 2 fundamentele begrippen: vermogen en energie. Onderscheid is van groot belang. Vermogen is geleverde energie per tijdseenheid, uitgedrukt in watts (W). Energie is vermogen x tijd, uitgedrukt in wattuur (Wh).	Wij nemen hiervan kennis.
48	De vraag, wat de te leveren energie door die 30MW aan geïnstalleerd vermogen zal gaan voorstellen in de landelijke energiemarkt, werd slechts beantwoord met aantallen huishoudens, zonder deze in een totaalkader te plaatsen. Het antwoord had moeten zijn: ongeveer 0,05% van de landelijke elektriciteitsbehoefte, dat is een te verwaarlozen bijdrage. Het effectief vermogen (rendement) van een turbine op land is slechts 20% van het geïnstalleerd vermogen.	Eind 2002 hebben Nederlandse windturbines 1.486 GWh aan het elektriciteitsnet geleverd. Dat komt overeen met bijna 1% van de binnenlandse elektriciteitsbehoefte. Weliswaar is het Overijssel aandeel beperkt, maar alle beetjes helpen. Door de gezamenlijke inspanningen van alle provincies in Nederland, opgeteld bij de mogelijkheden op het Nederlandse deel van het continentale plat van de Noordzee (6.000 MW in 2020) kan naar verwachting het aandeel windenergie - zelfs met de huidige technische mogelijkheden - in 2020 oplopen tot 20% van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening.
53	Windenergie is een (waarschijnlijk blijvend) te dure vorm van energieopwekking. Rendement is omstreden. Bij overheidszuinigheid zullen subsidies verminderen of verdwijnen. Heleboel zinloze strijd is te voorkomen door nu het vechten ervóór te staken. Acht u heroverweging van de algehele windturbineplanning (op nationaal niveau) waarschijnlijk vanwege komende bezuinigingen van overheidswege?	De gezamenlijke overheden hebben een inspanningsverplichting aangegaan. De verwachting is niet dat zij deze verplichting gaan heroverwegen. Goed om kritisch te blijven op eigen overheidsbeleid, zeker bij wijzigende omstandigheden.
	18. Richtlijnen beeldkwaliteit: eenheid, type, vorm, kleur, clusters, lijnen	
23	Voor structuur van grootschalige locatie moeten turbines een eenheid vormen door type, kleurstelling en situering in het landschap. Gridpatroon hoeft niet persé. Een cluster dat geënt is op de structuur van de ondergrond, maar niet een exact patroon heeft, en toch een eenduidig complex vormt is acceptabel.	Bij de uitwerking van concrete initiatieven moet o.a. de landschappelijke inpassing nauwkeurig worden bekeken.
23	Gekleurde voeten (groen of bruin verlopend) zorgen niet voor een betere inpassing in het landschap. Zeer zorgvuldig met kleuren omgaan. Voorkeur voor witgrijze kleurstelling. Extra aandacht door kleuren is niet wenselijk.	Richtlijnen voor toepassing van kleuren zullen zorgvuldig worden overwogen.
25, 44, 46	Richtlijnen beeldkwaliteit. Afstand windturbines ten opzichte van hoogspanningslijnen minimaal 250 meter is onnodige belemmering, maar veiligheidseis is 40 meter (par. 3.7), dat is voldoende. Turbines en lijnen functioneel aan elkaar gerelateerd. Verzoek om slechts veiligheidseis in acht te nemen.	In dit geval wordt de beeldkwaliteit belangrijker geacht dan de functionele relatie van turbines en hoogspanningslijnen.
34	Leefbaarheid. Om "dichtbouwen" van het gebied te voorkomen heeft initiatiefgroep gekozen voor hoge turbines waardoor met minder turbines dezelfde of meer energieopbrengst mogelijk is. Door hoge (100 meter) turbines is onderlinge afstand groter. Geeft voor de aanblik meer rust. (23 turbines ? 40MW).	Deze reactie nemen wij voor kennisgeving aan. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.

34	Initiatiefgroep kiest niet voor een cluster maar een lijnopstelling in Ommen in combinatie met lijnopstelling in Hardenberg, in gebied de Driehoek om ook nieuwvestiging van veehouderijbedrijven nog mogelijk te maken.	Deze reactie nemen wij voor kennisgeving aan. Beoordeling van concrete initiatieven is nu niet aan de orde. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
40	Clusters hebben voorkeur uit landschappelijk oogpunt.	In het algemeen heeft de stuurgroep geen voorkeur voor clusters of lijnen.
48	Suggestie om af te zien van clusters, omdat deze een rommeliger beeld geven dan lijnopstellingen.	Zie bovenstaand antwoord op reactie 40.
48	Suggestie om neutrale kleurstelling te verplichten, bijv. 18% grijs. Dit is lichtintensiteit van een gemiddelde (lucht)achtergrond.	Zie bovenstaand antwoord op reactie 23.
19. Slagschaduw		
15	Wat zal effect van schaduw zijn op woon- en werksituatie?	Hiervoor is in de AMvB een norm opgenomen. Bedoeling hiervan is dat de eventuele hinder beperkt blijft. Zie ook antwoord op reactie 39 (hieronder).
39	Vrees voor versterking van migraine door lichtflikkeringen.	Ter voorkoming van slagschaduw hinder moet op de turbine een stilstandvoorziening zijn aangebracht die bij overschrijding van de norm de turbine stilzet. Wanneer slagschaduw hinder kan optreden is afhankelijk van de zon en dit is nauwkeurig te berekenen. Lichtschittering of reflectie wordt voorkomen door de windturbine te bedekken met een antireflecterende coating. Ook deze regel is in de AMvB opgenomen.
50	Slagschaduw kan heel ver komen. Vraag hiermee zeer zorgvuldig om te gaan, goed onderzoek hiernaar te doen en in bepalingen aangeven dat de turbines (automatisch) stil gezet worden in geval van hinder.	Turbines moeten minstens voldoen aan AMvB. Deze stelt al eisen aan turbines i.v.m. slagschaduw. Zie ook antwoord op reactie 39.
20. Taakstelling ten minste 30 MW		
2	Inspanningsverplichting i.p.v. verplichting om minimaal 30 MW te realiseren.	De BLOW, waaraan de provincies deelnemen, kent inderdaad een inspanningsverplichting voor deelnemende partijen. De provincie Overijssel heeft in dit kader een taakstelling gekregen om ten minste 30MW te realiseren.
10	Wat is het maximum wat de provincie wil realiseren? Van belang om te weten voor het bepalen hoe wij in die weidevogelgebieden de beschermingsactiviteiten verder gaan uitbreiden/handhaven.	De minimale taakstelling bedraagt 30 MW. De provincie heeft geen maximum gesteld. Inpassing zal altijd afhankelijk zijn van landschappelijke en natuuraspecten. Hierbij zal nadrukkelijk rekening worden gehouden met vogels. Indien er op een landschappelijke verantwoorde wijze meer vermogen aan windenergie kan worden geproduceerd zal de provincie hier haar medewerking aan geven.
20	Uit het rapport is af te leiden dat volstaan kan worden met het halen van de BLOW-verplichting (30MW). Mogelijkheden voor windenergie worden hierdoor tekort gedaan.	Zie bovenstaand antwoord op reactie 10.

22	Wat wil provincie max. aan windvermogen plaatsen? Volgens BLOW ten minste 30MW. Voor plaatsing van meer dan 30MW is meer ruimte nodig. Streekplan moet minstens 1x in 10 jaar worden herzien, dus in 2010 kan taakstelling en streekplan aan ontwikkelingen worden aangepast.	Als er mogelijkheden en initiatieven zijn, wil de provincie meer dan 30 MW realiseren. Dit draagt bij aan de overheidsdoelstelling van 10% duurzame energie productie in 2020. Dit wordt ook betrokken bij de evaluatie van het streekplan. Zie ook antwoord op reactie 10.
22	Taakstelling van zo'n 60MW (lees turbines) in 2010 voor Overijssel realistisch. Veel meer is niet wenselijk gezien impact op natuur, mens en landschap en afgezet tegen energiebijdrage. En ontwikkelingen met betrekking tot toekomstige energetische en financieel aantrekkelijkere andere duurzame energievormen.	Zie antwoord op reactie 10. Bovendien zal het de nodige inspanningen vergen om de minimale taakstelling te halen.
35	Toekomst windenergie. Door het opvullen van grote open gebieden met turbines met ashoogtes tot 80m leggen we nu al de toekomstige windenergiecapaciteit van Noordoost-Overijssel vast, terwijl daar ook turbines passen tot 120m ashoogte volgens clusters of ideale lijnen. Vinden dat de stuurgroep zicht te eenzijdig heeft gericht op haar opdracht om uiteindelijk grootschalige opstellingsmogelijkheden te selecteren.	Het rapport spreekt zich niet uit over de gewenste ashoogte. Dit is afhankelijk van windaanbod en financieel rendement.
48	Provincie heeft zich verplicht tot 30 MW en het lijkt erop dat zij meer vermogen zal toejuichen. Gezien getallen (zie 48.2) kan de beoogde reductie van CO2 ook gerealiseerd worden met een krachtig energiebesparingsbeleid. Zodoende hoeft er geen landschappelijke schade te worden aangericht.	Het een sluit het ander niet uit. Er zal zowel duurzame energie moeten worden opgewekt (10% in 2020) als energie worden bespaard (2% per jaar).
50	Kunnen er niet achter komen of het plaatsen meer energie kost dan het oplevert. In dat geval hebben wij bezwaar tegen plaatsing.	De energetische terugverdientijd van een windturbine ligt tussen de 3 en 6 maanden.
21. Veiligheid		
18	Relatief veel bebouwing waardoor veiligheidsafstanden niet altijd in acht genomen kunnen worden.	De veiligheidsnormen zullen in acht genomen moeten worden. Normen zijn er om gehandhaafd te worden. Hierbij verwijzen wij naar het "Handboek Risicozonering Windturbines". Daarin staat een uniforme methode voor het uitvoeren van risicoanalyses en voor het toetsen van de resultaten aan de geldende criteria.
34	Veiligheid (bladbreek, ijsafzetting). Situering turbines midden op veldkavels, dus voldoende afstand tot openbare wegen.	Bladbreek valt onder de risicoberekening van het "Handboek Risicozonering Windturbines". Ijsafzetting vindt plaats onder bepaalde weersomstandigheden en wanneer de rotorbladen stilstaan. De turbine mag dan pas weer in beweging worden gezet, wanneer het ijs gesmolten is.
51	Maken bezwaar tegen bevinding uit rapport dat afstand van windturbines tot hoogspanningslijnen minimaal 250m zou moeten zijn. Anders zou dit een te druk beeld opleveren. Ook het kruisen van een lijn windturbines met een hoogspanningsleiding zou een storend beeld geven. Dit zijn heel persoonlijke belevingen. De getoonde simulatiefoto van Haskoning kan het standpunt van Haskoning niet ondersteunen. Verwachten dat gewoon de wettelijke 40m gehanteerd zal worden.	De genoemde wettelijke afstand van 40 meter tussen windturbines en hoogspanningslijnen is gebaseerd op veiligheidsoverwegingen. De stuurgroep zal in de beleidsvisie als richtlijn een afstand van 250 meter tussen een lijnopstelling van windturbines en een hoogspanningslijn hanteren. Dit in verband met landschapsbeleving.

	22. Vogels, Habitat- en Vogelrichtlijnen	
1	Tolhuislanden is weidevogelgebied, vogels sparen.	Weidevogelkwaliteiten van Tolhuislanden zijn in onderzoek onderkend maar hebben in deze fase niet geleid tot definitieve afschrijving van het gebied. Aangegeven is dat realisatiekansen in Tolhuislanden vanwege de vogelwaarden (en aanwezige bebouwingscirkels) niet hoog zijn. Nader onderzoek naar weidevogels zal moeten aantonen of realisering van windturbines in deze gebieden verantwoord is.
3	Vogelrichtlijn hanteren is onzin, volgens tv-programma is er overlast ganzen in omgeving van windturbines Heerhugowaard.	De Vogelrichtlijn betreft een internationale richtlijn waar wij ons aan moeten houden.
6	(idem briefnr. 9-11-12-17-30-41-43-56-57) Otterswijk/Elfde Wijk Dedemsvaart: in dit gebied zit een groot aantal vogelpopulaties die elders aanleiding gaven tot niet plaatsen van turbines. Hier nader onderzoek naar doen. Dit is onvoldoende gebeurd.	Het gebied Otterswijk/Elfde Wijk heeft in het streekplan niet een specifieke status als (weide)vogelgebied gekregen. Dit betekent dat de vogelwaarden minder hoog zijn dan in de aangewezen vogelgebieden. Dit neemt niet weg dat voordat tot eventuele realisering van windturbines wordt overgegaan de vogelkwaliteiten nadrukkelijk in beeld gebracht moeten worden en van invloed kunnen zijn op de plaats en de aantallen van de mogelijk te plaatsen turbines.
10	Dedemsvaart-Zuid heeft ca 300 ha beschermgebied voor weidevogels. Eén locatie met 5-6 turbines was in overleg met boeren/initiatiefnemers een aannemelijk aantal, vanwege mindere mate van aantasting weidevogelgebied. Grootschaliger (8-18 turbines) opstellingen zullen meer effect hebben op vogelstand. Vraagtekens bij Dedemsvaart-Zuid en Dalfserveld. Het is niet bewezen dat weidevogels hinder ondervinden maar turbines tasten open gebied aan en dus weidevogelgebied.	Zie antwoord op reactie 6. Het Dalfserveld heeft in het streekplan geen speciale aanduiding als weidevogelgebied maar wel als ganzen- en/of wintergastengebied. Ook spelen in dit gebied nog andere belemmeringen zoals hoogspanningslijnen en bebouwing. Bij nadere uitwerking van de mogelijkheden zullen al deze aspecten nadrukkelijk in beeld gebracht moeten worden.
18	Waardevolle gebieden voor weidevogels en ganzen.	Zie antwoord op bovenstaande reacties 1 en 10.
20	Ruimtelijke randvoorwaarden. Voorwaarden uit het streekplan worden als vaststaand beschouwd, terwijl ze als voorlopig beschouwd moeten worden, gezien de partiële streekplanherziening. Deze voorwaarden zijn niet nader bekeken. Had wel moeten. Wij zijn er niet van overtuigd dat windturbines in genoemde gebieden schade zouden toebrengen aan natuurwaarden in het algemeen en vogels in het bijzonder. Onvoldoende is onderbouwd dat criteria weidevogels, ganzen en andere natuurwaarden zo zwaar moeten meewegen.	De voorwaarden uit het streekplan zijn vertrekpunt voor het onderzoek, omdat deze de gewenste bescherming bieden aan de meest waardevolle gebieden van de provincie zoals EHS en weidevogelgebieden. Overheden hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid bescherming te bieden aan kwetsbare waarden als natuur en landschap. Op grond van de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn is een ieder verplicht bescherming te bieden aan de hierin opgenomen soorten.
34	Weidevogel- en/of ganzengebied. Uit aan regionale natuur- en vogelverenigingen gevraagd onderzoek blijken geen schadelijke effecten voor (weide)vogels.	Het in beeld brengen van de weidevogelkwaliteiten maakt deel uit van de beoordeling van initiatieven. Goed dat hiervoor reeds stappen zijn gezet.

38	Wonen in Tolhuislanden, weidevogel- en ganzengebied volgens streekplan. En dus openheid en rust. Beheersovereenkomstengebied. Natuurproductiebetaling voor legsels van kritische weidevogels. Komen hier nog voor en weidevogelgroep wil dat zo houden. In het kader van de ruilverkaveling worden natuurwaarden verhoogd. Daarom geen windturbines plaatsen. Verstoring van weidevogels door lange slagschaduw met name bij lage zonstand. Hierdoor weinig eieren en dus weinig jonge vogels. Dit kan niet de bedoeling zijn van de provincie.	Zie antwoord op reactie 1 in deze paragraaf.
38	Gezien voorkomen van rode-lijstsoorten moet er dan geen toetsing plaatsvinden aan de soortbescherming als onderdeel van de EU-Habitatrichtlijn en flora-en faunawet? Lijkt een taak van de provincie.	Op grond van de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn is een ieder verplicht bescherming te bieden aan de hierin opgenomen soorten. Ook voor de Tolhuislanden zullen de vogelkwaliteiten nader in beeld gebracht moeten worden en toetsing aan de wetten en richtlijnen moeten plaatsvinden.
39	Gebied is niet aangemerkt als vogelleefgebied ondanks zeldzame weidevogels en trekvogels. Verzoek om nader studie naar vogelhabitat.	Zie antwoord op reactie 6 in deze paragraaf.
40	Aanbeveling om bij realisatie in Dalfserveld onderzoek laten uitvoeren naar invloed op leefgebied van weidevogels, ganzen en wintergasten	Zie antwoord op reactie 10 in deze paragraaf.
44	Uitsluitingsgebieden. De locatie Gennegerbroek is niet meer beoordeeld op de 'zachte criteria' vanwege weidevogelgebied (44) en laagvliegrouete. (44) Weidevogelgebied. Door een locatiespecifieke vogelstudie te doen, kan blijken dat er geen problemen te verwachten zijn. Voorstel om gebied niet bij voorbaat op basis van vogels uit te sluiten, maar lokaal te laten onderzoeken wat de (on)mogelijkheden zijn. WEOM wil dit voor Gennegerbroek laten doen.	De locatie Gennegerbroek is bij voorbaat afgefallen, omdat over dit gebied een laagvliegrouete loopt. Binnen de laagvliegroutes zijn windturbines niet toegestaan. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk
52, 59	Bundeling van ellende heeft ruimtelijke voordelen. Door te kiezen voor bundeling kan verstoring van een ander open en rustig gebied worden voorkomen. Bij beoordeling van Tolhuislanden en Staphorst-Zuid is geen onderscheid gemaakt of turbines gespreid of sterk gebundeld met de rijksweg 28. Of er geplaatst wordt in het veld of aan de rand waarbij gebundeld wordt aan een bestaande verstoring van de rijksweg maakt nogal wat uit voor het leefgebied van weidevogels.	De gebieden Tolhuislanden en Staphorst-Zuid hebben in het streekplan (gedeeltelijk) een specifieke status als (weide)vogelgebied gekregen, met andere woorden de vogelwaarden zijn onderkend. Dit betekent dat, voordat tot eventuele realisering van windturbines wordt overgegaan, de vogelkwaliteiten nadrukkelijk in beeld gebracht moeten worden en van invloed zijn op de plaats en de aantallen van de mogelijk te plaatsen turbines.
23. Voorkeursgebieden, aanwijzen locaties		
4	Vraagt om heroverweging gebied Dedemsvaart-zuid of verkleinen gebied zodat ten zuiden van Elfde Wijk geen turbines komen.	Na afweging is dit gebied als meest kansrijk uit het onderzoek gekomen. De stuurgroep ziet geen reden hiervan af te wijken. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
19	Locatie is door gemeente Hardenberg in de Gemeentelijke Startnotitie over Windenergie als voorkeurslocatie aangegeven.	De gemeente Hardenberg zal na vaststelling van de beleidsvisie aan de slag gaan met concrete initiatieven en beoordelen of deze binnen de beleidsvisie passen. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.

27	Door de gemeente Staphorst in Notitie Windenergie Staphorst als voorkeurslocatie aangemerkt.	In het kader van het besluitvormingstraject rond de nu vergunde turbines op het zuidelijk grondgebied van Staphorst zijn 2 locaties aangewezen waar mogelijk windturbines opgericht zouden kunnen worden. Nu wordt gezien hoe de gemeente in de toekomst zal omgaan met nieuwe initiatieven. De beleidsvisie wordt hiervoor richtinggevend. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
35	Rapportbeoordeling. Stuurgroep heeft eindoordeel vastgesteld over locaties. Ondernemers willen eigen objectieve gebiedsbeoordeling opstellen voor een opstelling van 9MW in de eigen leefomgeving. Willen geen oordeel geven over andere gebieden maar vinden dat door de opdracht van de Provincie aangaande grootschalige opstellingen een aantal voorkeurslocaties zijn gecreëerd.	In het rapport is de conclusie van de onderzoeker verwoord; dit is niet het eindoordeel van de stuurgroep. De stuurgroep zal een beleidsvisie schrijven die aangeboden wordt aan de gemeenten en de provincie. Zie ook punt 2 van de belangrijke opmerkingen aan het begin van dit hoofdstuk.
37	Dedemsvaart-Zuid is een gebied op de grens tussen Hardenberg en Ommen. Opvallend is dat het gebied bij Hardenberg al in de kijker stond terwijl Ommen nog geen beleid heeft.	Gemeenten zijn tot nog toe verschillend omgegaan met windenergie. Met de beleidsvisie komen de gemeenten in Noordoost-Overijssel op een lijn.
38	Zijn wel voor windenergie, maar dan zoveel mogelijk op één locatie. Stellen Dedemsvaart-zuid voor. Daarna alles op slot gooien.	Ook de stuurgroep is voorstander van slechts enkele grootschalige opstellingen. Het is echter waarschijnlijk niet mogelijk de taakstelling te realiseren op één locatie. Als voldaan wordt aan de gestelde voorwaarden kunnen ook op een beperkt aantal andere locaties windturbines worden geplaatst.
39	Afzien van plaatsing op locatie Otterswijk/Elfde Wijk.	Zie antwoord op reactie 4 in deze paragraaf.
44	Teleurgesteld over het buiten beschouwing laten van de locatie Gennegerbroek.	Deze reacties nemen wij voor kennisgeving aan.
50	Met gemeente gevoelens kennis genomen van plannen om in gebied Otterswijk/Elfde Wijk te Dedemsvaart windturbines te plaatsen.	
58	Wonen in Dalfserveld, is meest kansrijke gebied en zijn in bezit van landerijen die zich ervoor lenen.	
	24. Planschade; waardedaling woonhuis, bedrijf	
6	Idem de briefnr. 9-11-12-17-30-41-43-56-57. Waardedaling woonhuis (planschade) waarvoor de gemeente Hardenberg zal worden aangesproken. Plaatsing in gebied met minder bewoning is betere keuze b.v. Verlengde Zestiende Wijk. Verwachten minimaal een aanvullend onderzoek en zullen t.z.t. planschadeclaim onderbouwen.	Op dit moment is er nog geen sprake van planschade ex artikel 49 van de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro), aangezien er geen grondslag is op basis waarvan planschade kan worden toegekend. Op het moment dat er sprake is van een planologische grondslag zoals omschreven in artikel 49 Wro kan er een planschadeverzoek worden ingediend bij de gemeenteraad. Bij voorbaat kan geen uitspraak worden gedaan over de toe- of afwijzing van een dergelijk verzoek.
16	Verkoop zal stagneren en Gemeente Hardenberg en Provincie zullen volledig aansprakelijk gesteld worden voor het totale schadepakket, de voortvloeiende schade en planschade.	
39	Zullen ernstige planschade en overlast lijden bij plaatsing van 6 turbines in Dedemsvaart-Zuid (Otterswijk/Elfde Wijk). Waardedaling huis. Te zijner tijd. planschadeclaim indienen bij gemeente Hardenberg en/of provincie.	

50	Voor waardevermindering van de woning zal de gemeente Hardenberg aansprakelijk gesteld worden. Niet om vervelend te doen, maar omdat niet een aantal individuen de lasten krijgen waar anderen baat bij hebben (inkomsten).	
53	Waarde van het onroerend goed is aanzienlijk lager, zelfs nu al bij plandreiging. Kunnen wij plandreigingsschade claimen?	
25. Windenergie overig Overijssel		
20	Consequenties voor overig Overijssel. Het is niet logisch om te stoppen bij 30MW. De taakstelling is ten minste 30MW. Pleiten voor openhouden van mogelijkheden voor windenergie in de rest van Overijssel.	Wat de mogelijkheden voor windenergie in overig Overijssel zullen zijn, komt aan de orde bij de komende partiële streekplanherziening windenergie.
22	Windenergie overig Overijssel. Indien in het streekplan in de rest van Overijssel nog kleinschalige opstellingen op bedrijventerreinen mogelijk blijven, dan in het streekplan criteria geven. Onder andere ligging en grootschaligheid van het terrein.	Dit wordt meegenomen bij de streekplanherziening windenergie. Zie ook antwoord op reactie 20.
22	Pleit voor aanhouden van initiatieven elders in het buitengebied van Overijssel, onder andere N50 Kampen. Gezien huidige inzichten niet wenselijk.	De provincie zal plannen die nu door gemeenten ingediend worden beoordelen volgens het geldende interim-beleid.
23	Onderzoek geeft locaties in Noordoost-Overijssel, maar interimbeleid biedt mogelijkheden ook buiten Noordoost-Overijssel. Op korte termijn herzien van interimbeleid.	Na vaststelling van de beleidsvisie zal de provincie starten met de partiële streekplanherziening voor windenergie.
25	Goede initiatieven buiten Noordoost-Overijssel niet bij voorbaat uitsluiten maar locatiespecifiek beoordelen.	Ook hier is het interim-beleid uit het streekplan van toepassing.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Samenstelling stuurgroep

Provincie Overijssel	Gedeputeerde T.W. Rietkerk (voorzitter)
Gemeente Zwolle	Wethouder G.J.M. van Dooremolen
Gemeente Staphorst	Wethouder H. Kruidhof
Gemeente Dalfsen	Wethouder J. Ophoff
Gemeente Ommen	Wethouder L. Vos
Gemeente Hardenberg	Wethouder A. Pouwels
Provincie Overijssel	B. Veldboom (secretaris)

Samenstelling projectgroep

Gemeente Zwolle	M. Filart
Gemeente Staphorst	J. van den Berg
Gemeente Dalfsen	J. Webbink
Gemeente Ommen	H. Noltes
Gemeente Hardenberg	J. Schepers
Regio IJssel-Vecht	J. de Wolf
Provincie Overijssel	Mevr. M. van Roy, secretaris
Provincie Overijssel	B. Veldboom, voorzitter

Bijlage 2; Ontvangen reacties op onderzoeksrapport Windenergie

nr	organisatie	t.a.v. / naam / mede namens	woonplaats	antwoord in §
1.		H.J. Groen	Nieuwleusen	2, 4, 16, 22
2.		Ad Wevers	Dalfsen	1, 4, 12, 20
3.		J.G. en A.J. Assen	Dedemsvaart	2, 4, 5, 7, 13, 22
4.	Vakantiepark Het Stoetenslagh	J. van Veen	Rheezerveen	7,14,23
5.		Dhr./mevr. Menzo	Dedemsvaart	2,13,15
6.		W.L. Houtman	Dedemsvaart	22, 24
7.		H. Kelder	Dedemsvaart	2, 13, 15
8.		J. Bruins	Dedemsvaart	2, 13, 15
9.		H.C. Maks-Grassler	Dedemsvaart	22, 24
10.	Weidevogelbescherming "Avereest"	H. Spijkerman	Dedemsvaart	4, 10, 15, 20, 22
11.		F. Nijboer	Dedemsvaart	22, 24
12.		D.J. van Elburg	Dedemsvaart	22, 24
13.		D.J. van Elburg	Dedemsvaart	2, 13, 15
14.		A.F. v.d. Boogaard	Dedemsvaart	2, 13, 15
15.		A.G. Leenders-Kosters en F.H.H. Leenders	Dedemsvaart	5, 7, 19
16.	Rheezicht Beheer B.V.	J.F.H. Melenhorst	Warwond	16, 14
17.		A. Kat	Dedemsvaart	22, 24
18.	Streekvereniging "Marsen en Omstreken"	H. ten Klooster (secretaris)	Nieuwleusen	1, 6, 13, 16, 21, 22
19.	Windturbinepark Radewijk	Groenraedt B.V.	Enschede	3, 9, 23
20.	GLTO Belangenbehartiging	P. Jager	Deventer	2, 3, 7, 10, 20, 22, 25
21.		L. Zantingh	Dedemsvaart	2, 13, 21
22.	Natuur en Milieu Overijssel	Landschap Overijssel, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland	Zwolle	1, 2, 4, 13, 15, 20, 25
23.	Het Oversticht	Drs. J. Jansen	Zwolle	1, 6, 15, 16, 18, 25
24.		H. Houtman	Dedemsvaart	2, 13, 15
25.	Windkoepel	Ir. J.P.J. Kursten (NEWIN) T. Huisman (FME-Groep Windenergie) M.A.J. Kortenoever (PAWEX)	Veenendaal	1, 3, 11, 18, 25
26.		Fam. Dooren	Dedemsvaart	2, 13, 15
27.	Windturbinepark Staphorst	Groenraedt B.V.	Enschede	3, 9, 13, 23
28.	Windturbinepark De Driehoek	Groenraedt B.V.	Enschede	9
29.		Fam. E. Halm	Dedemsvaart	2, 13, 15
30.		A.C. van Stek	Rheezerveen	22, 24
31.		E. Kremer	Dedemsvaart	2, 13, 15
32.		M. van Esch	Dedemsvaart	2, 6, 13, 15
33.		Fam. H. Timmer	Dedemsvaart	2, 7, 13, 15, 17

34.	Initiatiefgroep "Windenergie Verlengde Zestiende Wijk"	H.J. Buitenhuis	Dedemsvaart	1, 13, 18, 21, 22
35.	Projectgroep Ommerwind	W. ten Kate en J. Hoeve	Balkbrug	2, 9, 15, 16, 17, 20, 23
36.		C. van Linge en R. Kimmann	Dedemsvaart	2, 3
37.	Fam. Ekkelkamp, Fam. Tissingh	Fam. Gorzeman, Fam. Petter en Fam. Den Hoedt	Arriën	3, 7, 8, 10, 12, 23
38.	Weidevogelgroep Tolhuislanden en	M. Krul/J. Fransen	Zwolle	2, 16, 22, 23
39.		J.A. van Nes en E.J. van Nes-Koppenol	Dedemsvaart	8, 19, 22, 23, 24
40.	Vrienden van Dalfsen	mevr. M. de Bruijn (secretaris)	Dalfsen	1, 12, 18, 22
41.		K. Nijhuis	Rheezerveen	22, 24
42.	Natuurwerkgroep "De Reest"	J. Klein Kranenburg (secretaris)	Dedemsvaart	4, 8
43.		dhr/mevr. Smit	Dedemsvaart	22, 24
44.	Windinitiatief Gennegerbroek	WEOM namens de families Pelleboer, Velthuis, Kok, Aalberts, Schutte, Kok, De Pater, Van der Steege en Visscher	Veenendaal	2, 3, 18, 22, 23
45.	Windinitiatief A28 Rouveen	WEOM namens R. de Haan en de families K. de Haan, G. Kuiper, H. Poepe, E. Rook, J. Trompetter en K. Klomp	Veenendaal	1, 2, 3, 7, 16
46.	Windinitiatief Ruiterveen	WEOM namens de families Van Ankum, Brouwer, Dijsselhof, Van Gerner, Holsappel, Kasper, Reuvers, Scholten, Schrijver, Spijker en maatschap J. en G.H. Vischer	Veenendaal	1, 2, 3, 7, 18
47.		H. en J. Oosting	Dedemsvaart	2, 8, 17
48.		Dr. H.A. Jonkers	De Krim	12, 17, 18, 20
49.		J.F. Lutgerink	Dedemsvaart	2, 13, 15
50.		G.J. Meijerink en H.T. Meijerink-Kuiper	Dedemsvaart	2, 20, 23, 24
51.	Mts. Veenbaas-v. d. Wiede, Vof Slager en Mts. Ebbers	A.J. van der Weide-Kluvers	Dedemsvaart	21
52.		H. Molkenboer	Zwolle	7, 11, 22
53.		A. Manassen en G. Zuyderhoff	Dalfsen	2, 7, 8, 17, 24
54.	Initiatiefgroep Tolhuiswind 1 Initiatiefgroep Tolhuiswind 2 Spoorwind 2	W. Meerkerk H. Hol G. van der Veen	Punthorst	3, 9
55.		F. Lammers	769 Brucht	2, 3, 5, 7, 10, 13
56.		G. Verheij	Dedemsvaart	22, 24
57.		mevr. H.G. Bakker	Rheezerveen	22, 24
58.		W. Huisman en A.F. Huisman-Wind	Dalfsen	23
59.	Stichting Milieuraad Zwolle	G. Mostert (voorzitter)	Zwolle	1, 7, 11, 22
60.	Ministerie V&W, Directoraat- Generaal Rijkswaterstaat	Directie Oost Nederland, t.a.v. mr. ir. E.A. Rebel	Arnhem	1, 16

Bijlage 3; Indeling van reacties naar onderwerp

paragraaf	onderwerp
1	Algemeen; complimenten, ondersteuning
2	Diverse onderwerpen
3	Onderzoeksmethode
4	Alternatieve duurzame energievormen
5	Andere locaties; elders, kust, zee
6	Bedrijventerreinen
7	Hinder; geluid, schitteringen
8	Horizonvervuiling
9	Initiatieven en bestaande opstellingen
10	Klein- en grootschalig mogelijkheden in streekplan
11	Laagvliegroute
12	MER
13	Relatie met natuur en landschap, Belvédère
14	Relatie met andere sectoren; landbouw, recreatie
15	Omvang opstellingen
16	Plaatsing bij infrastructuur
17	Vermogen, kosten, rendement
18	Richtlijnen beeldkwaliteit; eenheid, type, vorm, kleur, clusters, lijnen
19	Slagschaduw
20	Taakstelling ten minste 30 MW
21	Veiligheid
22	Vogels, Vogel- en Habitatrichtlijnen
23	Voorkeursgebieden – aanwijzen locaties
24	Planschade, waardedaling woonhuis, bedrijf
25	Windenergie overig Overijssel

BIJLAGE 4

uit: Streekplan Overijssel 2000+

WINDENERGIE

Het benutten van windenergie levert een bijdrage aan een meer duurzame energievoorziening. De provincie wil dan ook uitbreiding van deze energiebron bevorderen. Voor het benutten van windenergie worden windturbines opgericht. Dit kan in de vorm van solitaire turbines of groepsgewijs in de vorm van parken of lijnopstellingen.

De opbrengst van een cluster windturbines is een veelvoud van een solitaire windturbine. De ruimtelijke gevolgen van een cluster zijn minder groot dan van eenzelfde aantal verspreid opgestelde solitaire windturbines. Vanuit ruimtelijk oogpunt is er dan ook een voorkeur voor een clusteropstelling.

Solitaire turbines kunnen alleen bij bedrijventerreinen worden opgericht.

De voordelen voor de energiehuishouding dienen afgewogen te worden tegen andere belangen als landschapsschoon en hinder.

In 2001 zal een onderzoek naar de mogelijkheden voor windenergie in onze provincie verricht worden. De uitkomsten van dat onderzoek zullen via een partiële herziening in het streekplan worden opgenomen. Alsdan kunnen duidelijke voorwaarden voor de plaatsing worden aangegeven en kunnen ook de gebieden welke zich lenen voor het plaatsen van windturbines in beeld komen. Om tot het moment dat de afzonderlijke streekplanherziening van kracht wordt in beleid voor windturbines te kunnen voorzien worden hier enkele randvoorwaarden geformuleerd waaraan gemeentelijke plannen voor het

oprichten van een cluster windturbines in deze interimperiode getoetst kunnen worden. Aan dergelijke verzoeken kan via een afwijkingsprocedure medewerking worden verleend. Een zorgvuldige gemeentelijke afweging van alle in het geding zijnde belangen is noodzakelijk.

Windmolenparken en andere vormen van geclusterde windturbines hebben dermate grote ruimtelijke gevolgen dat in streekplankader een afweging noodzakelijk is. Totdat de partiële streekplanherziening voor windturbines van kracht is geworden kan medewerking via een afwijkingsprocedure worden verleend.

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- **in principe zijn de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, zones III en IV en belangrijke weidevogel- en ganzengebieden uitgesloten van het oprichten van windturbines**
- **binnen deze weidevogel- en ganzengebieden kunnen alleen turbines opgericht worden langs infrastructuur als spoorwegen en gebiedsontsluitingswegen die al veel verstoring voor de vogels geven**
- **verder is het belangrijk dat de turbines goed ingepast zijn in het landschap en ruimtelijk een relatie hebben met de gebouwde omgeving of met andere in-frastructuur als wegen en spoorwegen.**

BIJLAGE 5

uit: Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen

4.5.5 Windenergie (interimbeleid)

---

1. Solitaire windturbines (één of twee) kunnen alleen op of bij een bedrijventerrein met een omvang van minimaal 5 hectare worden opgericht, mits een goede ruimtelijke inpassing is gewaarborgd. Dat mag leiden tot meerdere turbines op één bedrijventerrein. De aanvaardbaarheid van windturbines is afhankelijk van de landschappelijke inpasbaarheid, hinder, veiligheid en milieuoverwegingen.
2. Voor het oprichten van windturbineparken en andere vormen van geclusterde windturbines moet een afwijkingsprocedure van het streekplan worden gevolgd. Clusters zijn parken of lijnopstellingen van 3 of meer turbines, waarvan de onderlinge afstand niet meer is dan ongeveer 6 keer de ashoogte. Vestiging binnen de PEHS en de streekplanzones III en IV is niet toegestaan. Realisering binnen de belangrijke weidevogel- en ganzengebieden (zoals opgenomen op de natuurinformatiekaart van het streekplan, pagina 79) kan alleen plaatsvinden langs infrastructuur als spoorwegen, stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen die al veel verstoring voor de vogels geven. De turbines worden binnen het verstoringgebied van de infrastructuur geplaatst. De mate van verstoring zal van geval tot geval onderzocht en beoordeeld moeten worden.
3. In alle gevallen is het van belang dat turbines goed in het landschap worden ingepast, een ruimtelijke relatie hebben met de bebouwde omgeving of met andere infrastructuur als wegen en spoorwegen, geen onaanvaardbare hinder voor het woon- en leefmilieu veroorzaken en geen gevaar vormen voor de luchtveiligheid. In verband met dit laatste aspect is (vooraf) overleg met het Ministerie van Defensie noodzakelijk. In laagvliegroutes is plaatsing niet toegestaan, behalve bij Almelo-Wierden waar een minimale vlieghoogte van 300 meter geldt.

Het streekplan spreekt een voorkeur uit voor clusters van windturbines. In het provinciaal milieubeleidsplan geven wij aan in overleg met gemeenten te zoeken naar de meest geschikte locaties voor windenergie. Het onderzoek moet leiden tot een partiële herziening van het streekplan. Daarop vooruitlopend zijn, bij wijze van interimbeleid, enkele criteria opgesteld voor windturbines op of direct bij bedrijventerreinen en het volgen van een afwijkingsprocedure voor clusters van windturbines. Gemeenten kunnen dus, op grond van dit interimbeleid, plannen voor de bouw van windturbines indienen.

Beoordeling van de aanvaardbaarheid vindt plaats aan de hand van de planologische effecten, de landschappelijke inpasbaarheid, de gevolgen voor het woon- en leefmilieu en ecologische overwegingen.

planologische effecten

Beoordeling vindt plaats aan de hand van bestaand en toekomstig grondgebruik. Windturbines kunnen andere functies belemmeren zoals de landbouw, de recreatie, de scheepvaart en het wonen. De werking van zender- en ontvangstinstallaties mag niet worden verstoord. Het Nationaal Antennebureau (tel. 0900 - 2683663) kan hier informatie over geven. Bovendien is de ligging van watertransportleidingen, hoogspanningsleidingen, laagvliegroutes, vliegfunnels en gasleidingen van invloed op de locatiekeuze. Bij vestiging van windturbines op een bedrijventerrein vragen wij aandacht voor de mogelijke consequenties voor de geluidsruimten van bedrijventerreinen en eventuele gevolgen met betrekking tot de veiligheid.

Bij gezoneerd industrieterrein zijn windturbines niet zonder meer inpasbaar omdat de zoneringsystematiek geen rekening houdt met een hoger achtergrondgeluid bij hogere windsnelheden. In afwachting van een definitieve regeling van het Rijk beoordelen wij de toelaatbaarheid van het geluid aan de hand van de geluidsruimte op de zonegrens die wordt gevormd door het geluidsniveaueverschil tussen de WindNormCurve en de vaste grenswaarde van 40 dB(A) welke voor de nachtperiode geldt voor de bedrijven. Dan wordt de geluidsruimte van bedrijven in ieder geval niet aangetast en ontstaan er wel plaatsingsmogelijkheden voor windturbines.

landschap

Windturbines beïnvloeden per definitie het landschap. In het algemeen verloopt inpassing het beste door aan te sluiten bij bestaande infrastructurele elementen en rekening te houden met cultuurhistorische aspecten. Met de plaatsing in open landschappen dient zorgvuldig te worden omgegaan. Bij de bundeling met infrastructuur ligt de keuze voor lijnopstellingen in de rede. Lijnopstellingen zijn herkenbaar en geven goede oriëntatiemogelijkheden. Visueel en ruimtelijk is het van groot belang dat de opstellingen zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande hoofdrichtingen in het landschap zoals dijken, vaarten en wegen. De visuele rust wordt bevorderd door het creëren van regelmaat binnen de lijnopstellingen en/of tussen de lijnopstellingen. Dat kan door afstemming in vorm en onderlinge afstand tussen de turbines en door een voldoende afstand tussen eventuele meerdere lijnopstellingen. Aanvullende informatie over richtlijnen voor lokale landschappelijke kwaliteit wordt verstrekt in het rapport Windenergie in Overijssel.

woon- en leefmilieu

Hinder en risico voor omwonenden en passanten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Een aanvaardbare afstand tussen windturbines en woningen (van derden) moet verzekerd zijn. Het voorkomen van geluidsoverlast en hinder door slagschaduw en schittering zijn belangrijke aspecten. Plaatsing van windturbines die het referentieniveau van het heersende omgevingslawaai niet overschrijden zijn in principe aanvaardbaar. In het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer is opgenomen wanneer er geen milieuvergunning nodig is voor solitaire windturbines of clusters tot 15 MW. Beoordeling van geluid van solitaire windturbines vindt plaats op basis van de WindNormCurve uit het genoemde besluit. De grenswaarden die daar mee samenhangen houden rekening met het toenemen van het achtergrondgeluid bij hogere windsnelheden. Boven de 10 MW geldt een MER-beoordelingsplicht.

ecologie

Door direct ruimtebeslag kunnen aanwezige natuurwaarden verloren gaan en door indirecte effecten (visuele en akoestische verstoring) kunnen faunawaarden rondom locaties voor windturbines nadelig worden beïnvloed. Daarbij denken wij onder meer aan de vogel- en habitatgebieden of gebieden die vanwege hun flora of fauna zijn aangewezen in het kader van de natuurbeschermingswet of speciale milieubescherming nodig hebben voor stilte. In de planvorming moet daar zorgvuldig mee worden omgegaan. Een ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet kan noodzakelijk zijn.

verwijzingen

- Windturbines in Overijssel. Een provinciaal zoneringsplan. Rapport 2001.
- Interimbeleid zoals aan gemeenten bekendgemaakt in brief van provincie Overijssel van 19 april 2002
- Met de wind in de rug. CD-ROM. NOVEM. 2002.
- Handboek Risicozonering Windturbines. NOVEM 2002.

Windenergie

in Noordoost-Overijssel

De provincie Overijssel wil het opwekken van windenergie stimuleren. In een overeenkomst met het Rijk, de provincies en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft Overijssel beloofd zich in te spannen om in 2010 tenminste 30 Megawatt aan windvermogen te realiseren (dat zijn bijvoorbeeld 20 turbines van elk 1,5 Megawatt). Er kunnen al windturbines gebouwd worden als ze passen in het nu geldende beleid voor windenergie van de provincie.

De provincie wil in haar streekplan concreter gaan aangeven waar in de toekomst windturbines gebouwd kunnen worden. Daarom is in 2001 een provinciebreed onderzoek gestart naar de mogelijkheden. Dit onderzoek is uitgevoerd door Adviesbureau Royal Haskoning. Volgens dit onderzoek liggen vooral in Noordoost-Overijssel mogelijkheden voor clusters en lijnopstellingen van windturbines.

Vervolgens hebben de provincie en de gemeenten in Noordoost-Overijssel (Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Ommen en Hardenberg) Haskoning gevraagd in een vervolgonderzoek te bekijken wat in Noordoost-Overijssel de meest geschikte gebieden zijn voor windturbines. Dit onderzoek is in april 2003 afgerond en wordt gepresenteerd op de informatieavonden.

Het onderzoeksrapport 'Windenergie in Noordoost-Overijssel' ligt ter inzage in de gemeentehuizen en in het provinciehuis in de periode 1 mei – 16 juni 2003. In deze brochure staan de hoofdlijnen van het rapport.

DEZE INFORMATIEAVONDEN ZIJN GEHOUDEN OP 20/21 MEI

UITNODIGING INFORMATIEAVOND WINDENERGIE

De stuurgroep Windenergie Noordoost-Overijssel wil u informeren over de mogelijkheden voor windenergie in Noordoost-Overijssel. In de stuurgroep zijn de gemeenten Zwolle, Dalfsen, Staphorst, Ommen, Hardenberg en de provincie Overijssel vertegenwoordigd.

U bent bij deze uitgenodigd voor een van de informatieavonden.

dinsdag 20 mei 19.45 uur

Restaurant 'Het Rode Hert'
Hessenweg 41 Dalfsen

gericht op gemeenten Zwolle, Dalfsen en Staphorst

of:

woensdag 21 mei 19.45 uur

Restaurant 'De Hongerige Wolf'
Coevorderweg 27 Stegeren

gericht op gemeenten Ommen en Hardenberg

Programma

- presentatie rapport 'Windenergie in Noordoost-Overijssel'
- ~~gelegenheid voor reacties en vragen~~
- informatie over de vervolgstappen

Interimbeleid

In het Streekplan Overijssel 2000+ is interimbeleid voor windenergie opgenomen (tijdelijk beleid, omdat in het streekplan een partiële herziening van het streekplan is aangekondigd). Daarin heeft de provincie 'waardevolle' gebieden aangewezen waarbinnen windturbines niet mogen worden opgericht. Dit zijn belangrijke natuurgebieden als Wetlands en EU-Habitat- en Vogelrichtlijngebieden, de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur en de in het streekplan aangegeven 'zones III en IV'; dat zijn gebieden met een hoofdfunctie voor natuur, landschap en cultureel erfgoed. Ook binnen laagvliegroutes van Defensie en in stedelijk woongebied mogen geen windturbines worden geplaatst.

Buiten deze gebieden zijn, na nader onderzoek, clusters en lijnopstellingen van windturbines eventueel wel mogelijk.

De provincie heeft de voorkeur voor een beperkt aantal grootschalige opstellingen (6 turbines of meer) boven een groot aantal kleinschalige (3 tot 5 turbines).

Daarbij is het belangrijk dat windturbines goed worden ingepast in het landschap en goed aansluiten op de omgeving, wegen en spoorwegen. De provincie staat solitaire windturbines alleen toe op bedrijventerreinen.

Zoeken naar locaties voor windenergie

Het interimbeleid van de provincie Overijssel vormde het uitgangspunt voor het onderzoek naar locaties voor windenergie. Alle gebieden die niet op voorhand door beleid voor windenergie zijn uitgesloten, zijn beoordeeld op hun geschiktheid voor windenergie. Deze gebieden zijn weergegeven op het kaartje. Alle delen van de regio Noordoost-Overijssel die zachtgeel gekleurd zijn, vallen binnen de grenzen van de 'waardevolle' gebieden uit het interimbeleid. Plaatsing van windturbines is daar uitgesloten.

De omkaderde gebieden op de kaart zijn met elkaar vergeleken. Daarbij is gekeken naar:

- landschappelijke karakteristiek
- cultuurhistorische waarden
- aanwezigheid weidevogels- en / of ganzen- en wintergasten
- natuurwaarden
- windaanbod
- afstand tot het elektriciteitsnet
- locatie ten opzichte van woningen en andere geluidsgevoelige bestemmingen.

Per gebied is tevens geïnventariseerd hoeveel windturbines er een plek kunnen krijgen.

Kansrijke gebieden voor windenergie

Resultaat van de beoordeling is een rangorde van gebieden: van meer kansrijk naar minder kansrijk.

De meest kansrijke gebieden voor grootschalige opstellingen zijn:

- Dedemsvaart-zuid: het open agrarisch gebied rond de Elfde Wijk, de Driehoek en de Verlengde Zestiende wijk
- Dalfserveld: het gebied ten noordwesten van Dalfsen, ten noorden van de N340, tot aan de spoorlijn Zwolle - Meppel

Deze zijn in groen weergegeven op de kaart.

De gebieden die kansrijk zijn voor grootschalige opstellingen zijn in donkergeel weergegeven op de kaart en betreffen:

- de twee deelgebieden ten oosten van de A28: Tolhuislanden, ten noorden van bedrijventerrein Hessenpoort en het gebied Staphorst-zuid
- Nieuwleusen-west: het gebied ten noorden van Ruitenveen

De overige gebieden in Noordoost-Overijssel kennen zoveel beperkingen en / of herbergen zoveel natuur of andere waarden, dat er geen kansen zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines.

Plaatsingsmodellen grootschalige opstellingen

In het onderzoeksrapport heeft Royal Haskoning op regionale schaal een aantal plaatsingsmodellen voor grootschalige opstellingen van windturbines opgesteld. Deze modellen geven aan op welke manier windturbines evenwichtig kunnen worden verspreid over de regio Noordoost-Overijssel, in de gebieden die als 'kansrijk' of 'meest kansrijk' beoordeeld zijn.

Dat levert verschillende combinaties van locaties en opstellingsvormen op. Samenhang tussen de opstellingen en een sterk en eenduidig regionaal beeld voor heel de regio staan daarbij centraal. De modellen worden in het rapport en op de informatieavonden toegelicht.

Kleinschalige opstellingen

In Noordoost-Overijssel zijn kleinschalige opstellingen eventueel alleen toegestaan als deze worden gekoppeld aan industriële activiteiten en / of bedrijventerreinen. Dit omdat kleinschalige opstellingen afbreuk doen aan het stevige regionale beeld dat met grootschalige opstellingen gerealiseerd kan worden én omdat de taakstelling van tenminste 30 MW ook met alleen grootschalige opstellingen gehaald kan worden.

Informatie, inspraak en vervolprocedure

- Het onderzoeksrapport 'Windenergie in Noordoost-Overijssel' ligt van 1 mei – 16 juni 2003 tijdens openingsuren ter inzage in de gemeentehuizen in dit gebied en in het provinciehuis. Het rapport staat ook op de website van de provincie (www.prv-overijssel.nl).
- Het onderzoeksrapport kan tegen betaling van € 23,- (met bijlagen € 36,-) worden opgevraagd bij de provincie Overijssel, Mw. T. Rikkert, tel. 038 425 16 39.
- Nadere informatie is verkrijgbaar bij het secretariaat van de stuurgroep: tel. 038 425 16 39.
- Iedereen kan tot 16 juni 2003 schriftelijk reageren op het onderzoeksrapport. Reacties sturen naar: Provincie Overijssel, RWB, t.a.v. mw M. van Roy, Postbus 10078, 8000 GB, Zwolle.
- Na 16 juni stelt de stuurgroep Windenergie een reactienota en een beleidsvisie op voor de colleges van Burgemeester en Wethouders van de vijf gemeenten en Gedeputeerde Staten van de provincie.
- De beleidsvisie wordt vervolgens in de vijf gemeenten en bij de provincie behandeld.
- Daarna starten officiële procedures, zoals de partiële herziening van het provinciale streekplan en de aanpassing van gemeentelijke bestemmingsplannen.

Windenergie in Hardenberg

De gemeente Hardenberg is al langer op zoek naar locaties voor windenergie. Nu het onderzoek van Royal Haskoning is afgerond, kan zij, samen met de buurgemeenten en de provincie, een definitief standpunt innemen over windenergie.

In november 2001 heeft de gemeente Hardenberg een brochure uitgebracht, waarin de gemeentelijke startnotitie over windenergie is opgenomen. Hiermee is in deze gemeente de lokale discussie over windenergie gestart. In de brochure van Hardenberg zijn zes 'zoekgebieden' aangegeven.

In februari 2002 zijn twee informatieavonden gehouden voor burgers en belangenorganisaties. Deskundigen hebben inleidingen verzorgd en er konden vragen worden gesteld. Aan de hand van zowel de startnotitie, de informatieavonden, het overleg met diverse instanties en de vele mondelinge en schriftelijke reacties, wilde de gemeente een mening vormen over windenergie in Hardenberg.

Op 26 november 2002 hebben Burgemeester en Wethouders een voorlopig standpunt over windenergie ingenomen. Dit voorlopig standpunt houdt in dat de zoekgebieden ten zuiden van Dedemsvaart (omgeving Verlengde Zestiende Wijk en omgeving Otterswijk) geschikt zijn voor windenergie. Voor het zoekgebied tussen Bergentheim en Kloosterhaar, omgeving Boerendijk, is de conclusie dat eerst meer onderzoek nodig is.

Er zijn circa 80 reacties op dit voorlopige standpunt gekomen. Deze reacties worden nog schriftelijk beantwoord door de gemeente.

Inmiddels hebben Burgemeester en Wethouders -op basis van nader onderzoek- geconcludeerd, dat windturbines in het gebied tussen Bergentheim en Kloosterhaar nadelig zijn voor de natuur van de Engbertsdijksvenen.

Dit zoekgebied vinden Burgemeester en Wethouders nu dus ongeschikt voor windenergie.